

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ВИКОРИСТАННЯМ НАЗВ ТВАРИН ТА
РОСЛИН В ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ»**

Студентки групи МЗмлі 01-20
факультету романської філології і перекладу
заочна форма навчання
спеціальність **035 Філологія.**
спеціалізація **035.051 Романські мови та
літератури (переклад включно)**
Кравчук Анастасії Анатоліївни
Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Данилич Валентина Стефанівна

Допущено до захисту

«__» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Філоненко Н. Г.*

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2021

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA DE UCRANIA
UNIVERSIDAD NACIONAL LINGÜÍSTICA DE KYIV
Departamento de Filología Románica, Neogriega y Traducción

TRABAJO FINAL DE MÁSTER

sobre el tema:

"UNIDADES FRASEOLÓGICAS CON NOMBRES DE ANIMALES
Y PLANTAS EN EL ASPECTO DE LA TRADUCCIÓN"

Kravchuk Anastasiia Anatoliivna

Estudiante del grupo MZmli 01-20

Facultad de Filología Románica y Traducción

Educación externa

Especialidad **035 Filología.**

035.051 Lenguas y literaturas románicas

(traducción inclusive), primera lengua – española

Tutora académica:

Prof. Danylych Valentyna Stefanivna

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	9
1.1. Визначення фразеологічної одиниці та її класифікація.....	9
1.2. Фразеологізми з використанням назв тварин та рослин як складова частина фразеологізмів.....	15
1.3. Класифікація іспанських та українських фразеологічних одиниць.....	19
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ НАЗВ ТВАРИН ТА РОСЛИН У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ.....	34
2.1. Аналіз фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті в іспанській мові.....	34
2.2. Аналіз фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті в українській мові.....	43
2.3. Способи перекладу іспанських фразеологічних одиниць українською мовою.....	49
Висновки до розділу 2.....	59
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ВИКОРИСТАННЯМ НАЗВ ТВАРИН ТА РОСЛИН.....	60
3.1. Передача специфіки зоонімів та фітонімів як елементів іспанських фразеологізмів при перекладі.....	60
3.2. Компаративний підхід до вивчення іспанських та українських фразеологізмів із застосуванням зоонімів та фітонімів в перекладацькому аспекті.....	64
3.3. Культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів.....	70

	4
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
РЕЗЮМЕ.....	85

ВСТУП

Фразеологізми як складні вислови зазвичай не мають простого тлумачення за їх генезою та логікою структури. Вони вирізняються специфічною метафоричністю, адже мають стійкі сформовані образи у свідомості носіїв мови та відтворюються тривалий період.

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що проблематика перекладу фразеологізмів з використанням назв рослин та тварин з іспанської на українську мову вивчена недостатньо у вітчизняному перекладознавстві та мовознавстві, доказом чому слугують чисельні способи класифікації фразеологізмів та підходи до їх відтворення в перекладацькому процесі.

Об'єктом даного дослідження є фразеологізми з використанням назв тварин та рослин в іспанській мові.

Предметом даного дослідження є перекладацький аспект фразеологізмів з використанням назв тварин та рослин з іспанської на українську мову.

Метою дослідження є на основі детального розгляду наукових праць та художніх літературних джерел виявити способи перекладу фразеологізмів та фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин з врахуванням їх лінгвістичних, семантичних та культурних особливостей.

Для досягнення поставленої мети були розв'язані в ході дослідження наступні **завдання**:

- детально розглянути визначення фразеологічних одиниць;
- детально розглянути підходи до класифікації іспанських та українських фразеологічних одиниць;
- проаналізувати іспанські фразеологічні одиниці з використанням назв тварин та рослин;

- проаналізувати українські фразеологічні одиниці з використанням назв тварин та рослин;
- охарактеризувати способи перекладу іспанських фразеологічних одиниць українською мовою;
- детально розглянути способи передачі специфіки зоонімів та фітонімів як елементів іспанських фразеологізмів при перекладі;
- проаналізувати компаративний підхід до вивчення іспанських та українських фразеологізмів із застосуванням зоонімів та фітонімів;
- виділити культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів, як складових іспанських фразеологізмів.

Для вирішення поставлених завдань під час дослідження були застосовані наступні наукові **методи**:

- аналітичний – застосований під час розгляду наукових та художніх джерел;
- порівняльний – застосований для компаративного розгляду фразеологізмів з використанням назв рослин та тварин в іспанській та українській мовах;
- системний – для систематизації результатів опрацювання матеріалу;
- перекладацький аналіз застосований під час розгляду способів відтворення іспанських фразеологічних одиниць з використанням назв рослин та тварин українською мовою;
- графічний – застосований для візуалізації результатів даного дослідження за допомогою, таблиць, блок-схем, рисунків.

Також був детально розглянутий науковий методологічний комплекс дослідження фразеологічних одиниць складений вузьким (лінгвостатистичні, фразеологічної ідентифікації та комплексний методи) та широким (комплекативний, аплікації, контекстологічний та метод семантичної ідентифікації) підходами.

Джерельною базою даного дослідження стали наукові праці іспанських лінгвістів та представників вітчизняної фразеологічної школи. До перших відносяться такі вчені як Р. Глясера, Р. Гуільйо, Х. Касареса, Е. Косеріу, Г. Корпаса Пастора, Дж. Пазоса Брітана, А. Тріста Переза, А. Сулуага. Вітчизняна фразеологічна школа представлена працями науковців В. Бобкова, Г. Ваніної, Л. Авксентьєва, Н. Амосової, В. Жукова, Л. Мойсеєнко, В. Мокієнко, В. Телія, О. Бабкіна, Л. Булаховського, М. Шанського, Л. Ройзензона, В. Ужченко, І. Чернишової, В. Архангельського, Л. Скрипника, А. Скробота та ін., які частково були використані в ході даного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- на основі аналізу наукових та художніх джерел виокремлено фразеологізми з назвами тварин та рослин, котрі мають характерні для іспанської та української мови риси та на основі яких чітко прослідковуються спільні та відмінні риси;
- здійснене узагальнене порівняння підходів до класифікації фразеологічних одиниць різними авторами;
- здійснене порівняння способів класифікації фразеологізмів з назвами тварин та рослин іспанськими (А.М. Тріста Перезом, Дж. Пазос Брітано, Х. Касаресом, Е. Косеріу, А. Сулуага та Г. Корпас Пастором) та вітчизняними (О.А. Класовською, В. Виноградовим) дослідниками.
- здійснений компаративний аналіз фразеологізмів з назвами тварин та рослин в іспанській та українській мові на основі різних способів перекладу фразеологічних одиниць.

Практичне значення дослідження. В процесі вивчення предмету дослідження було отримано результати, які можна використовувати як доповнення практичного курсу перекладу у вищій школі, освітньо-професійної програми “Переклад і міжкультурна комунікація” з метою поглиблення знань студентів Київського національного лінгвістичного університету кафедри романської і новогрецької філології та перекладу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів складених з підрозділів з висновками до кожного з них, висновків, списку використаних джерел та резюме. У вступі визначена актуальність, мета і завдання, об'єкт та предмет дослідження, вказаний комплекс методів та джерельна база, обґрунтовано новизну та практичне значення результатів дослідження.

У першому розділі дипломної роботи висвітлено теоретичні аспекти дослідження фразеологічних одиниць іспанської та української мови на основі їх визначення та класифікації за різними підходами.

У другому розділі дипломної роботи проаналізовано фразеологічні одиниці з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті з іспанської на українську мову, розглянуті способи перекладу іспанських фразеологічних одиниць українською мовою.

У третьому розділі дипломної роботи розглянута та обґрунтована конкретними прикладами з художньої літератури передача специфіки зоонімів та фітонімів як елементів іспанських фразеологізмів, продемонстровано компаративний підхід до їх вивчення, розглянуто та пояснено на прикладах культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Визначення фразеологічної одиниці та її класифікація

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) як і фразеологізми є об'єктами вивчення фразеологічної науки (далі – ФН). Фразеологія досліджує конкретні мовні явища зі специфічними культурними та соціальними компонентами, котрі закономірно складають окремо взятий соціум. Дослідження фразеологізмів та фразеологічних одиниць стратегічно має на меті виявити спонукальні мотиви до застосування [55, с. 12].

ФО – це специфічні та унікальні властивості кожної мови, що існує. Адже, фразеологізми та ФО не лише комбінування слів у фрази для передачі мовних меседжів, а репрезентативна та смислова форма мови. Така специфіка зумовлює науковий інтерес у широкого кола вчених-лінгвістів.

Фразеологія як наука це комплекс фразеологічних явищ досліджуваних з огляду соціокультурних особливостей мови [67, с. 226]. Згадуючи про культурні мовні особливості, варто підкреслити традиційність походження ФО. Адже, вони є такими зворотами котрі привнесені мовною національною традицією.

ФО як різні види словосполучень не є спонтанним утворенням процесу мовлення, а утворені на порядок раніше та виникають в ході розмови у формі завчених словесних блоків, що повторюються. Їх поява не задумана наперед в думках співрозмовників; виникає сама по собі під час спілкування та однаково сприймається усіма учасниками дискурсу. Отже, ФО є сталим вербальним поєднанням, – компонентом когнітивних комплексів лінгвоспільнот, головною функцією якого є однозначне тлумачення життєвих поглядів, реалій сучасного суспільства, соціокультурних взаємовідносин задля однакової інтерпретації адресатом та адресантом під

час спілкування. За рахунок такої функції ФО заведено вважати типовими складниками мови [46, с. 296].

Також важливою функцією ФО є інтенсифікація як письмового, так і усного мовлення. На переконання М. Сальцедо «фразеологізми є вагомим надбанням будь-якої мови та немов прикраса довершує образ мовного спілкування (спонтанного, реального та тісного). Разом з тим ФО яскраво і точно репрезентує світосприйняття носіїв мови та представників окремого культурного простору» [52, с. 10].

Найпростішим та найточнішим для концептуального розуміння, нам вбачається, визначення ФО за А. Сулуага. Дослідник стверджує, що «ФО є усталеним поєднанням слів взаємозв'язки між якими вивчає ФН» [65, с. 10]. Загалом в науковій літературі ФО дають визначення як об'єктам ФН. Так можна стверджувати ґрунтуючись на дефініції зробленій Іспанською Королівською академією у її словнику про те, що ФН є складовим компонентом мовознавства, яке займається вивченням прислів'їв, приказок, фраз, ідіом, та ін. повноцінно або частково фіксованих синтаксичних одиниць (СО).

Р. Гуільйо наступним чином характеризує ФО – «це усталені синтагматичні системи з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю» [59, с. 103-104].

Лаконічним є визначення Г. Корпаса Пастора, котрий детермінує ФО «як одиниці лексики складені із, щонайменше з двох слів та, щонайбільше зі складних речень» [40, с. 20].

ФО – це складні мовні вислови з, подекуди, непротим для тлумачення походженням та структурою будови. Вони вирізняються специфічною метафоричністю, є сформованими в свідомості носіїв мови та тривалий час відтворюються. Підсумовуючи та узагальнюючи наукові бачення вищезгаданих дослідників, можемо констатувати, що ФО є предметом вивчення ФН; у своїй структурі складені двома та більшим числом слів

взаємопов'язаних між собою у визначений культурними традиціями спосіб і мають, загалом, однозначне трактування, котре фіксоване у синтаксичних схемах, мовленнєвих кальках.

Для кращого розуміння суті ФО додатково наведемо їх типові ознаки – фразеологічний зміст, багатокomпонентна структура, граматичні категорії [27, с. 89].

Задля класифікації ФО використовують наступні їх ключові характеристики [37, с. 16-21]:

1. Полівербальність проявляється у випадках коли будь-яка ФО складена двома чи більшою кількістю слів та, хоча б, одне з них є основним словом. Таке ключове слово, своєю чергою, може мати в супроводі одне і більше допоміжне слово.

2. Фігуральний смисл висловів є мотивом та наслідком існування ФО. В такому контексті мотивом виступає потреба в чіткій детермінації характеристик певних об'єктів, явищ або понять. Такий мотив належить до низки чинників, котрі зумовлюють втрату лексичними складовими мови власного типового змісту (значення) появу зовсім інакшого, нового.

Таким чином утворюється метафора, сенс якої полягає в трансформуванні прямого значення в образне (котре малось на увазі) шляхом порівняння. Метафора є семантичним компонентом процесу утворення фразеологізмів та ФО. Процес метафоризації як зміна визначення (змісту), спричинений схожістю явищ та об'єктів і є потужним засобом розширення конгломерату фразеологізмів. Явище метафоризації вдало репрезентоване в таких ФО як *defender a capa y espada*, *ser uña y mugre*, *ponerse las pilas*, *ser pan comido*, *arrastrar el ala*, *marchar finito*, *echarle cepillo*, *coger el toro por los cuernos*, *pegar una puñalada*, *apretar las tuercas*, *poner las cartas sobre la mesa*, *recibir con los brazos abiertos*.

3. Фразеологічна стійкість зумовлена стабільним характером компонентів системи ФО. Важливо, що ці компоненти перебувають у тісній

взаємодії, завдяки чому ФО формує власний зміст та конкретні способи комбінації та стійкості компонентів. Фразеологічна стабільність репрезентована різним чином та керована конкретним набором об'єктивних правил. Відповідно до останніх для ФО недопустимо змінювати:

- порядок компонентів ФО (попри те, що перестановка не порушить мовні канони). Наприклад, вживається “*ser un cero a la izquierda*” замість “*a la izquierda ser un cero*”;
- одні компоненти іншими. До прикладу, не коректно говорити “*reflexionar con cerebro helado*” замість ФО “*pensar con cabeza fría*”;
- граматичну категорію компонентів (стать, числа, час дієслова та ін.). До прикладу, вживається “*hacer el oso*” замість “*hacer la osa*”.

Відповідно до полівербальної характеристики ФО, їх класифікують на однорівневі та двох- чи багаторівневі.

У випадку з першими одне головне слово, зазвичай дієслово, супроводжується одним і більше допоміжними словами, котрі відіграють роль прислівника (наприклад, “*hablar sin pelos en la lengua, trabajar de sol a sol*”).

Стосовно двох- та багаторівневих ФО – вони складені двома і більше повними словами та можуть будуватись варіативними синтаксичними структурами.

Таким чином, номінальні ФО утворюються іменником та прикметником (“*mosquita muerta*”), а в дієслівних ФО до дієслова додається інша частина мови. Приклад способів утворення ФО наведені в таблиці 1.1. Як видно з цієї таблиці, в іспанській мові існує низка комбінацій, за допомогою яких утворюються дієслівні ФО. Основою таких фразеологізмів є дієслово, котре поєднується з іменником, прикметником, прийменником прислівником чи артиклем.

Визначальні класифікаційні ознаки ФО, що використовуються для їх правильного розпізнавання наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.1

Приклад іспаномовного ФО	Спосіб утворення ФО
<i>colgar jetta</i>	дієслово + іменник
<i>echar en cara</i>	дієслово + прийменник + іменник
<i>poner el dedo en llaga</i>	дієслово + артикль + іменник + +прийменник + артикль + іменник
<i>pintar pajaritos en el aire</i>	дієслово + іменник + прийменник + +артикль + іменник
<i>poner un grano de arena</i>	дієслово + артикль + іменник + +прийменник + іменник
<i>hablar largo y tendido</i>	дієслово + прикметник + прийменник + прикметник
<i>echar más leña al fuego</i>	дієслово + прислівник + іменник + +прийменник + артикль + іменник

Приклади утворення іспаномовних дієслівних ФО

(складено автором на основі [37])

Відповідно до таблиці 1.2, виділяють чотири класифікаційні ознаки ФО в іспанській мові, а саме відтворюваність, семантична комплексність, ідіоматичність, відкрита структура, а також стабільність. Кожна з цих класифікаційних ознак детермінує ключові властивості іспанських ФО. Зокрема, для відтворюваності ФО властиве регулярне повторення співрозмовниками і ході спілкування. Важливою ознакою ФО є її відкрита структура, завдяки якій вона вдало поєднуються в розмові з іншими словами.

Непростий зміст та структура ФО вимагає застосування специфічної методології для їх вивчення — виділення, детермінації їх характеристик та класифікаційних ознак. Загалом сукупність методів вивчення ФО можна згрупувати у два основних підходи — вузький та широкий. До першого відносять такі наукові методи: лінгвостатистичні, фразеологічної

ідентифікації та комплексний. Широкому підходу відповідають наступні методи: комлекативний, аплікації, контекстологічний, семантичної ідентифікації [4; 20].

Таблиця 1.2

Класифікаційні ознаки ФО	Характеристика ключових ознак ФО
<i>Відтворюваність</i>	Систематичне повторення під час спілкування ФО різних рівнів складності — різнорідних формувань
<i>Семантична комплексність</i>	Властивість елементів ФО цілковито або частково втратити власний лексичний зміст (значення)
<i>Ідіоматичність</i>	Неподільність за смисловою структурою
<i>Відкрита структура</i>	Спроможність комбінувати в розмовній мові також інші слова, словосполученнями та бути частиною речення
<i>Стабільність</i>	Рівень семантичної нерозкладності елементів; нерозривно зв'язана з ідіоматичністю

Класифікаційні ознаки ФО для їх коректного розпізнавання

(складено автором на основі [57])

Отже, є різноманітні способи класифікацій ФО ґрунтованих на різних критеріях. Левова частка класифікаційних підходів до ФО виникли з їх розподілу на 2 крупні групи – словосполучення та речення. Група словосполучень включає автономні, з т. з. синтаксису та семантики, ФО котрі замінюються єдиним словом та одиниці, що граматично пов'язані з реченням та не є автономними.

1.2. Фразеологізми з використанням назв тварин та рослин як складова частина фразеологізмів

Фразеологізми, котрі складені назвами тварин (зооніми) та рослин (фітоніми), входять до групи природних ФО відповідно до загальної української класифікації за генезою [13, с. 135].

Фразеологізми з використанням назв тварин та рослин є потужним пластом кожної мови. Зумовлений такий стан речей тим, що вони давню генезу. Це закономірно, адже для людини в процес її еволюції життєво необхідним було добре орієнтуватися в просторі. А найзручнішим це видалось з допомогою співвідношення оточуючих явищ та предметів з тваринами та рослинами які були повсякчас поруч. До того ж відомий факт, що поширення та частота використання слів прямо пропорційно залежить від їх віку в мовленні. Як окремі лексичні одиниці (ЛЮ) зооніми та фітоніми є дуже поширеними в українській та іспанській мовах, адже є одними з найдревніших їх компонентами [13, с. 135].

Фразеологізми із застосуванням назв тварин та рослин є специфічною експресивною лексикою. Адже, вони використовуються для визначення людських якостей шляхом проекції тваринних та рослинних характеристик на конкретну особу. Як згадувалось вище поява зоонімів та фітонімів зумовлена давньою генезою цих фразеологізмів. Історія початку їх виникнення, а загалом і чіткого виокремлення в мові бере свій початок з доби збиральництва [13, с. 135].

Вже на ранніх етапах антропогенного розвитку, коли взаємодія з рослинним та тваринним світом тіснішала та ускладнювалась (городництво, культивування, скотарство), мали місце порівняння людських рис з тваринними або рослинними властивостями. Такий метафоричний компаратив знайшов своє відображення у фразеологізмах. Мова йде про такі риси людського характеру як хоробрість, хитрість, старанність, відданість,

бережливість, впертість, скупість, вибагливість, гнів, замкнутість, боягузтво тощо) [2, с. 43].

Кожна народність в процесі історичного та культурного розвитку формувала та користувалась вище згаданими порівняннями людських якостей зі схожими проявами в рослинному і тваринному світі для простішого сприйняття та кращого розуміння довкілля. Передавалась така інформація про навколишній світ, звісно ж, за допомогою мови з відповідними національними властивостями.

Оскільки, генеза фітонімів та зоонімів є природною (див. п. 1.1), то існують закономірні передумови метафоричної проекції характерних властивостей тварин та рослин на людей продиктовані природною потребою людини до пізнання нового. Відповідно, заведено виділяти три ключових напрямки характеристики людської поведінки за допомогою зоонімів [13, с. 134]:

1. Характеристика зовнішнього вигляду. Наприклад, іспанська ФО *“paso de cisne”* – лебедина хода (український еквівалент).
2. Характеристика інтелектуальних здібностей. Вдалим прикладом в цьому контексті буде українська ФО «куряча пам'ять» – *“memoria de pez”*. Застосовуються для такої характеристики в образливому аспекті наступні компаративні зоонімічні ФО як *“carnero”* (баран, наприклад, у фразі «дурний немов баран») та *“burro”* (віслук, наприклад, у фразі «впертий наче віслук»).
3. Характеристика поведінкових манер. Наприклад, іспанська ФО *“fiel como un perro”* – вірний як собака. Цікаво, що в даному прикладі відбувається порівняння за головним змістом – вірністю – за допомогою тієї ж тварини. Адже, в такому ФО змістовий акцент поставлений на тій характеристиці тварини яка не є фізичною (зовнішні ознаки). Тут українська та іспанська ФО демонструють аналогічний символізм двох народів відносно

вірності собаки, який укорінений в мовленні, що додає йому експресії та виразності.

Враховуючи перекладацький аспект нашого дослідження, далі аналіз зоонімів та фітонімів наведений шляхом порівняння іспанських ФО з українськими. Такий підхід видається нам логічним та коректним, адже дозволяє краще та зрозумілій формі передати суть фразеологізмів з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті.

В контексті української мови, наприклад, про людину, що надміру багато говорить скажуть наступне – балакучий немов сорока. В іспанській мові таку людину теж фразеологізмом порівнюють з птахом, що правда з папугою. Семантичним еквівалентом нашому вислову буде такий іспанський – *“hablar como una cotorra”* – говорить наче папуга. Також в іспанській мові використовують порівняння говірливої людини з блискавкою – *“hablar como una centella”* [10, с. 189].

Порівнявши вищевказані український та іспанські фразеологізми важливо відмітити, що їх зміст та об’єкти є аналогічними, однак, форма подібностей може варіюватись. У вище згаданому українському прикладі акцент ставиться на людську рису – балакучість, а в іспанському – на те, яким чином людина говорить (*“hablar como”*). Резюмуючи – зміст і українських і іспанських ФО аналогічний, проте через культурну специфіку різних народів простежується відмінність в ФО та їх об’єктах.

Цікава для нашого дослідження наступна іспанська ФО – *“temblar como una hoja”* – труситись, наче листя. Зміст ФО акцентує на природних характеристиках рослини – на легкому листі, що труситься від вітру. Українським аналогом такої іспанської ФО є вислів «тремтіти, мов осиковий листок». Між даними ФО знову прослідковується відмінність щодо змістового акценту ФО. В іспанському фразеологізмі не зазначено походження листя, а в українському навпаки – вказана порода дерева, якому належить листок для яскравішого наголосу на інтенсивність страху, який

переживає людина. Цікаво, що з семантичної точки зору обидві ФО цілковито еквівалентні, адже обидві передають однакову суть – емоційний стан людини (страх) [34, с. 214].

Українська мова напрочуд багата зоонімами та фітонімами. До вище загаданого прикладу про емоцію страху тут доцільно згадати порівняння людини з твариною. Наприклад, ФО «боязкий, немов заєць». Аналогічна ФО є в іспанській мові, однак з відмінною структурою – “*caer como una liebre*” – впасти, наче заєць.

Прослідковується аналогія у визначенні чисельної групи людей, котрі зосереджені в обмеженому замкнутому просторі. В українській мові в цьому контексті існує низка наступних ФО:

- багато, як трави;
- багато людей, як плав пливе;
- як оселедців у бочці;
- багацько, хоч греблю гати.

Еквівалентно таким українським ФО в іспанській мові використовують наступні:

- *como sardinas en lata*;
- *como piojos en costura*;
- *como tres en un zapato*.

Після порівняння можна виділити аналогічні об'єкти в наведених фразеологізмах риба. В цих прикладах також, до речі, прослідковуються культурні відмінності щодо об'єкта ФО. В українських фразеологізмах використовується популярний в народі оселедець, а в іспанській, відповідно – звична сардина. Говорячи про значне число чогось чи когось, в іспанській мові використовують таку зоонімічну ФО – “*como piojos en costura*” – як бліх у пряжі [10, с. 219]. В українській мові для такого контексту буде радше застосований фітонім – «багато, як трави».

Важливо, що попри відсутність цілком синонімічних зоонімів та фітонімів (зумовлено історико-культурними, національними особливостями) в українській та іспанській мовах підібрати еквівалентні ФО не видається проблемним.

1.3. Класифікація іспанських та українських фразеологічних одиниць

Класифікації іспанських ФО заснована на семантичних, функціональних та стилістичних підходах. В даній дипломній роботі розглянуті кваліфікації ФО за Х. Касаресом, Е. Косеріу, А. Сулуага та Г. Корпас Пастором [40].

Наукове дослідження іспанських ФО, особливо в аспекті їх класифікацій, першочергово пов'язане з працями Хуліо Касареса – іспанського, лінгвіста, лексикографа, літературного критика, автора найдетальнішої класифікації іспанських фразеологізмів [11, с. 13-14]. Будучи однією з перших, класифікація Х. Касареса стала фундаментом для подальшої розбудови моделей систематизації ФО. Говорячи про класифікацію ФО, дослідник детермінує мовний зворот (ісп. – *locuciones*) як усталене поєднання 2-ох і більшого числа слів, яке діє як компонент речення [40, с. 200]. З огляду на порівняння класифікацій ФО, слід підкреслити, що Х. Касарес вважає за необхідне виокремити фразеологічні прислів'я (ФП) як окрему категорію аналогічно тому, як Р. Глясер узагальнив категорію прислів'їв. Обоє дослідників сходяться на думці, що ФП є предметом дослідження іншої галузі фразеології, адже репрезентативно не підходять під одне явище [47].

Враховуючи фундаментальне значення класифікації ФО Х. Касареса, вважаємо доцільним навести її у вигляді блок-схеми рисунку 1.1.

У своїх дослідженнях Х. Касарес також розглядає ідіоми (ісп. – *modismos*), адже вони, на його погляд, як лексичне явище мають особливу наукову значущість для лінгвістики. За результатами власних досліджень вчений резюмував, що “*modismos*” як термін не може бути включений до його авторської класифікації, адже через умовність його кордонів термін може бути включений до двох типів ФО – локуцій та ФП [43, с. 205].

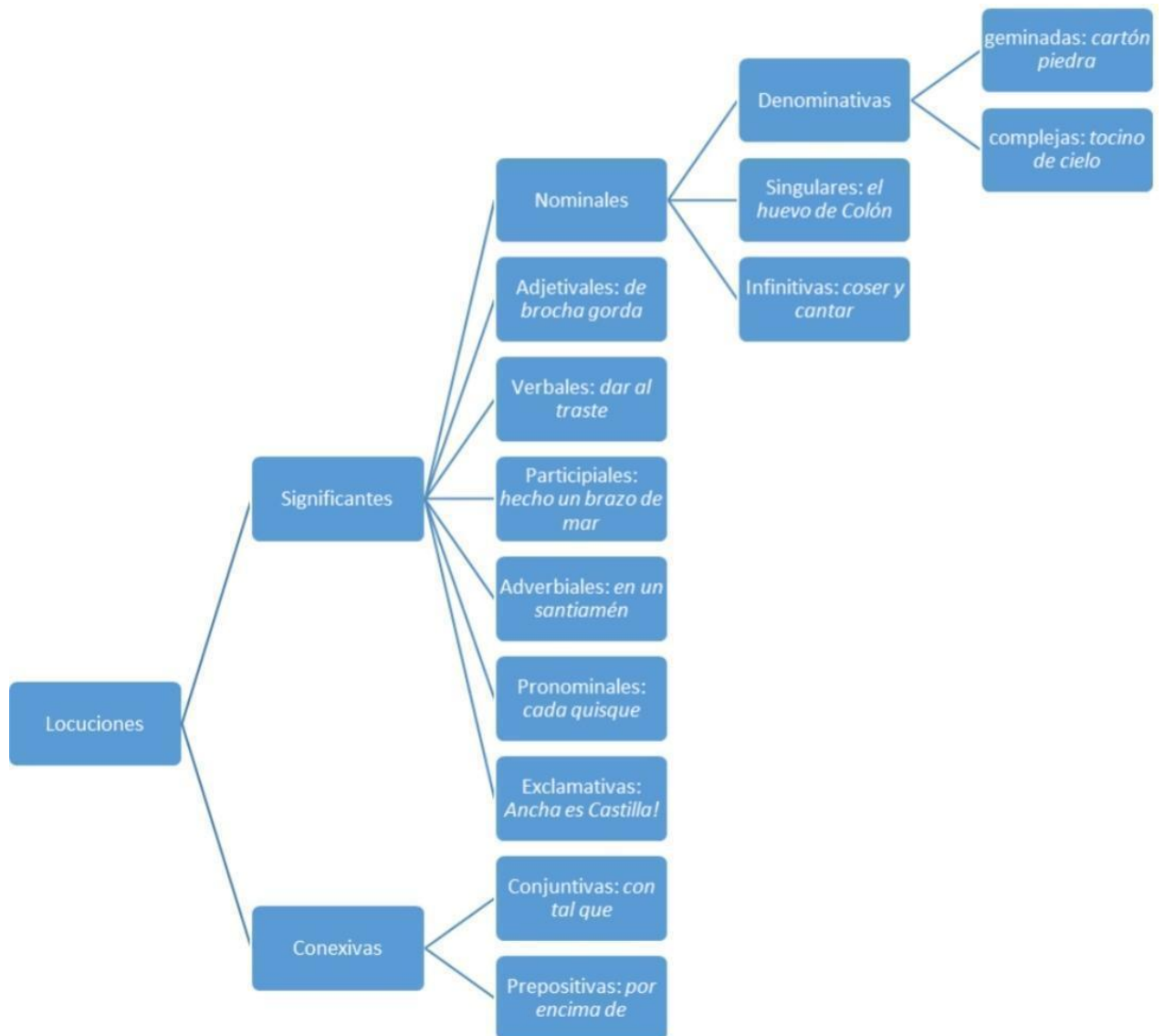

Рисунок 1.1. Блок-схема класифікації ФО за Х. Касареса
(складена на основі [40])

Класифікацію ФО Е. Косеріу склав, включивши ті одиниці, які є сталими або повторюваними та компоненти, котрих інколи не комбінуються,

згідно з мовними правилами. Дослідником виділено три відмінні типи ФО. В основі такої класифікації Е. Косеріу його функціональне бачення ФО, відповідно до якого орієнтиром є їхній граматичний ступінь. Для кращого розуміння класифікації дослідника додатково візуалізували її у вигляді схеми на рисунку 1.2.

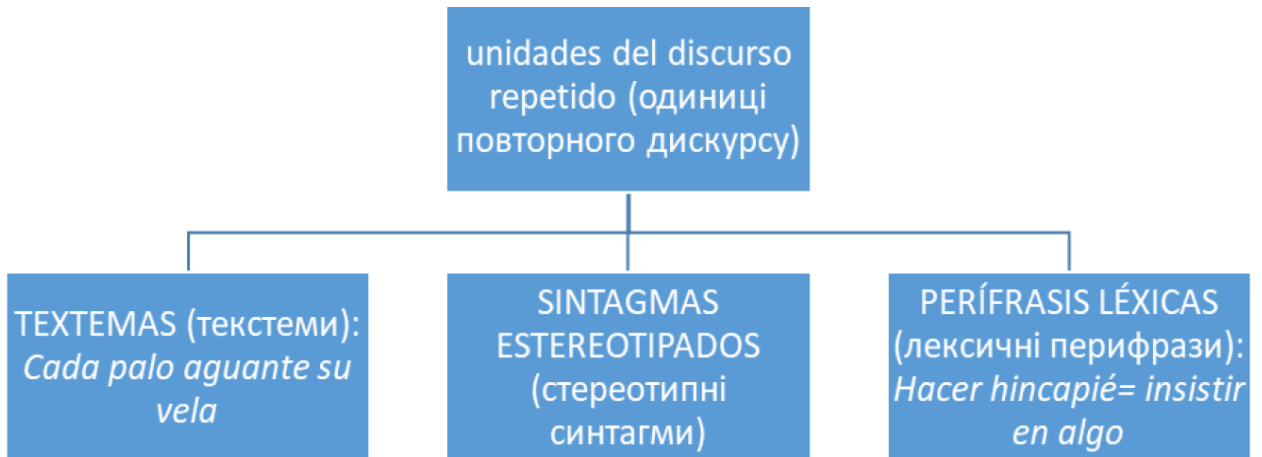

Рисунок 1.2. Класифікація типів ФО за Е. Косеріу
(складено на основі [45])

Порівнявши визначення типів ФО Х. Касареса [43] (табл. 1.3) та Е. Косеріу [45] (табл. 1.4) за їхніми працями, резюмуємо, що першим вони детерміновані як локуції, а другим як ФО повторного дискурсу. Така розбіжність, на наш погляд, вдало демонструє складність визначення точних границь фразеологічної науки, котрі складені однорідними ФО.

У випадку з класифікацією ФО Р. Глясера локуції спершу поділяються на ФО з граматичним та з семантичним змістом, а в межах такої групи далі розмежовуються за типом семантичної ролі котру відіграють [47, с.173].

Г. Корпас Пастор сприймає вислови як наслідки мінімального спілкування у вигляді складних та простих речень або, навіть, фраз чи окремих слів. Відповідно до такого підходу, дослідницею виділені 3 типи ФО (табл. 1.4) [44, с. 51].

Таблиця 1.3

Типи ФО	Підтип ФО	Характеристика ФО
локуції (мовні звороти; ісп. – <i>locuciones</i>)	пов'язані локуції (ісп. – <i>locuciones conexas</i>) котрі граматичним способом приєднуються до речення	Стале поєднання 2-ох і більшої кількості слів, що функціонує як частина речення, звичайний зміст якої не є еквівалентом суми звичних значень їх елементів
	концептуальні локуції (ісп. – <i>locuciones conceptuales</i>) елементи яких репрезентують концептуальну ФО	
фразеологічні прислів'я (ісп. – <i>frases proverbiales</i>)		репрезентують загальновідомі істини, однак, не підходять під окрему подію чи явище

Підхід до класифікації ФО за Х. Касаресом (складено
 автором на основі [43])

Класифікація ФО за Л. Руїс Гуільйо (рис. 1.3) базована на концепті центру та периферії, котрий ґрунтований на теорії Празької школи, та покликана репрезентувати поступовий зміст фразеологічних явищ [61]. Здійснює це автор класифікаційної системи іспанських ФО двома способами:

- 1) Тлумачить ФО як проміжковий мовний компонент в системі між двома іншими – синтагмою та лексемою;
- 2) Пояснює поступовість комплексу специфік ФО.

Такий концептуальний підхід Л. Руїса Гуільйо демонструє недискретний зміст сталого поєднання слів, якими є ФО. Також, відповідно до такого авторського підходу, унеможлиблюється низка конкретних категорій, котрі б могли призвести до єдиного сприйняття відмінних груп ФО, що є структурними елементами фразеологічної системи.

Таблиця 1.4

Типи ФО	Характеристика ФО
Колокації (ісп. – <i>colocaciones</i>)	не зафіксовані відносно загальноприйнятих норм, однак, змістовно не відповідають повним висловам
Локуції, мовні звороти (ісп. – <i>locuciones</i>)	змістовно не відповідають висловам та є зафіксованими за загальноприйнятими нормами
Фразеологічні висловлювання (ісп. – <i>enunciados fraseológicos</i>)	існують як автономні висловлювання, зафіксовані в усному мовленні та перебувають в залежності від соціального та культурного походження носіїв мови (прикладом є формули, прислів'я, приказки тощо)

Підхід до класифікації ФО за Г. Корпас Пастор (складено автором на основі [44])

У своїй праці про аспекти іспанської теоретичної фразеології Л. Руїс Гуільйо розглядає ФО в контексті їх найвищого рівня чіткості та ідіоматичності у фразеологічній науці. За рівнем фіксованості та ідіоматичності дослідниця виділяє рівень фразеологізації (рис. 1.3). Своєю чергою за рівнем фразеологізації ФО можуть бути в центрі системи (її ядрами), на її периферії або в проміжку між цими рівнями. За підходом Л. Руїс Гуільйо, ФО вище описаних рівнів матимуть наступні властивості:

- 1) Центрові (ядра системи) ФО котрі характеризуються найвищим рівнем ідіоматичності та фіксованості;

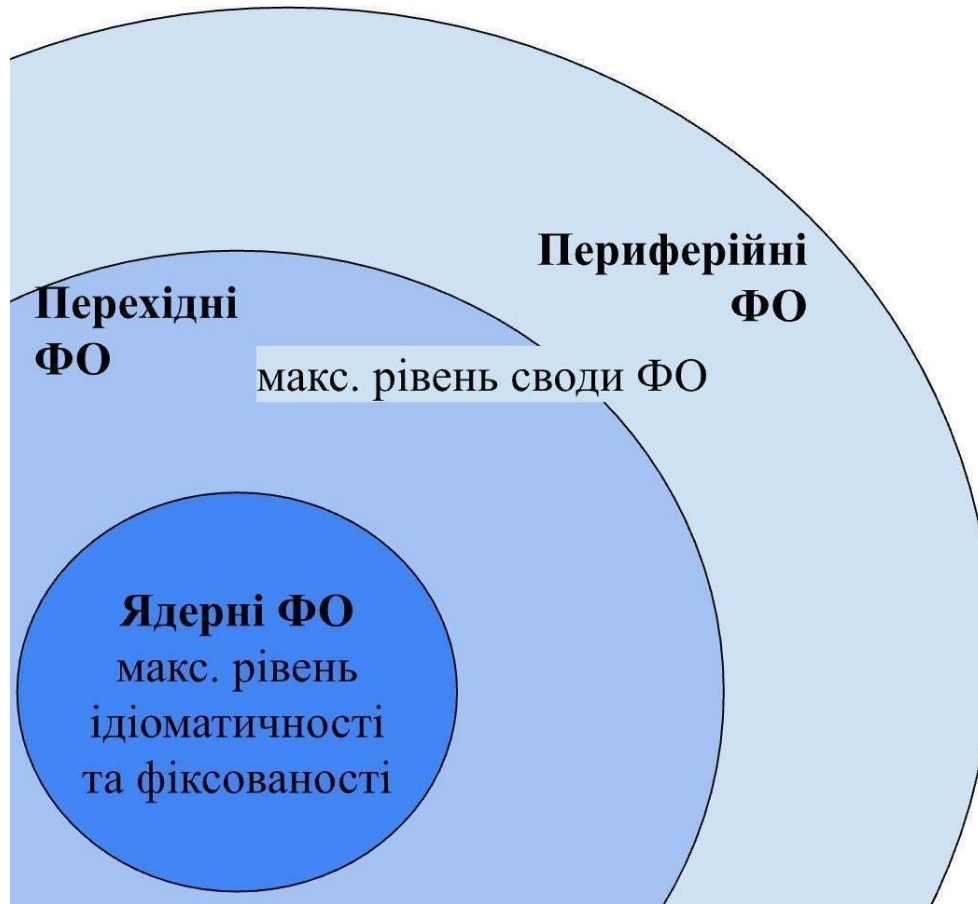

Рисунок 1.3. Рівні фразеологізації ФО за Л. Руїс Гуільйо (складено на основі [61])

- 2) Перехідні ФО характеризуються максимальним рівнем свободи;
 3) Периферійні ФО – максимальний рівень свободи.

Для визначення категорії, до якої слід віднести конкретні ФО, дослідниця виокремлює їх специфічні риси на таких рівнях:

- морфологічний;
- фонологічний (фонетичний);
- синтаксичний;
- прагматичний;
- лексико-семантичний.

Відповідно до такого тлумачення, Л. Руїс Гуільйо визначила поступовий зміст ФО який детермінує їх «ненормованість» як специфічну характерну рису.

Таблиця 1.5

Типи ФО	Характеристики ФО
Локуції (або за автором – “ <i>textemas</i> ”; “ <i>frasemas</i> ”)	ФО еквівалентом яких є речення. Прикладом такого типу є приказки, прислів’я, молитви, цитати, літературні фрагменти
стереотипні синтагми (ісп. – <i>Sintagmas estereotipados</i>)	ФО, що поєднуються в речення та є еквівалентом синтагмам
лексичні перифрази (ісп. – <i>Perífrasis léxica</i>)	ФО, що є еквівалентами слів та комбінуються в речення та можуть бути замінені одиничними словами. До прикладу такі взаємозамінні фрази: “ <i>dar abasto</i> ” замінюється фразою “ <i>producir lo necesario</i> ”, а “ <i>echar en cara</i> ” – “ <i>reprochar</i> ”)

Підхід до класифікації ФО за Е. Косеріу (складено автором на основі [45])

Авторський підхід Е. Косеріу (табл. 1.5) до класифікації ФО передбачає виокремлення трьох типів ФО, – таких як “*frasemas*” (з реченнями еквівалентами), “*sintagmas estereotipados*” (еквіваленти синтагм) та “*perífrasis léxica*” (еквіваленти слів, фраз) [45, с. 87].

Розширеною класифікацією Х. Касареса (табл. 1.3) заведено вважати підхід А. Сулуага (табл. 1.6). Відповідно до класифікації А. Сулуаги, ФО відповідають двом основним типам – ідіоматичному та мовним зворотам. Ці типи поділяють на підтипи. Наприклад, ФО ідіоматичного типу складені такими підтипами як стійкі, ідіоматичні та напівідіоматичні вислови, а мовні звороти представлені такими підтипами як “*locuciones*”, “*enunciados fraseológicos*” [43].

Отже, іспанськими науковцями складено декілька класифікацій ФО за різними авторськими підходами та науковими концепціями. Загалом, більшість класифікацій базовані на широкому баченні фразеологічної науки. Відповідно до нього, ФО поділяють на 2 загальні категорії – речення та словосполучення.

Таблиця 1.6

Типи ФО	Підтипи ФО	Характеристики ФО
Ідіоматичний	стійкі не ідіоматичні вислови (наприклад, <i>dicho y hecho</i>)	Виділяються автором класифікації за рівнем їх формальної та змістової стабільності
	напівідіоматичні вислови (наприклад, <i>la oveja negra de la familia</i>)	
	ідіоматичні вислови (наприклад, <i>cabeza de turco</i>)	
Мовні звороти	локуції (ісп. – <i>locuciones</i>)	функціонують при наявності додаткового компонента необхідного для інтегрування в текст
	фразеологічні вислови (ісп. – <i>enunciados fraseológicos</i>)	існують самостійно в синтаксичному сенсі (прикладом є мовні формули, кліше, прислів'я)

Підхід до класифікації ФО за А. Сулуага (складено автором на основі [43])

Останні включають такі ФО:

- семантично та синтаксично автономні;
- можуть бути замінені одним єдиним словом;
- неавтономні, адже, пов'язані з реченнями граматично [61, с. 127].

В структурі української мови існує важливий фразеотематичний компонент з відповідними структурними елементами. Останні детерміновані вітчизняними науковцями різними визначеннями та наведені нами у вигляді таблиці 1.7 [29].

Таблиця 1.7

Автор	Визначення структурного елемента
<i>Семотюк А.Т.</i>	Зоосемічна фразеологія
<i>Бойко В.М.</i>	Фразеологічні одиниці з анімалістичними компонентами
<i>Голубовська І.О.</i>	Фразеологізми із зоосемізмами
<i>Ужченко Д.В.</i>	Зоофразеологізми
<i>Петрова Н.Д.</i>	Зоосемічні фразеологічні одиниці
<i>Дубравська З.Р., Петришин М.Й.</i>	Фразеологізми з компонентом-зоонімом

Детермінація структурних елементів фразеотематичного компоненту української мови вітчизняними вченими (складено на основі [29])

Репрезентативною класифікацією в аспекті українських культурних та національних особливостей, на наше переконання, є систематизація фразеологізмів за словником авторства Ніковського А. [25; 29]. Відповідно до наявних зоонімічних ФО в реєстрі словника, існує авторська класифікація фразеологізмів з компонентом-зоонімом візуалізована нами у вигляді блок-схеми на рисунках 1.4-1.6 та на таблиці 1.7. Така класифікація здійснена за тематичними групами виділеними Франчуком Н. Л. та Поздраньом Ю. В. [25], ґрунтуючись на Українсько-російському словнику авторства А.

Ніковського [29]. Власне тематичні групи виділені на підставі основоположного в структурі ФО зооніму. Як видно зі схем на рисунках 1.4 та 1.5, назва тварини, яка включена у фразеологізм-приклад, визначає назву тематичної групи. Таким чином, виокремлено п'ять таких груп, що дозволяє чітко зрозуміти класифікаційний підхід авторів.

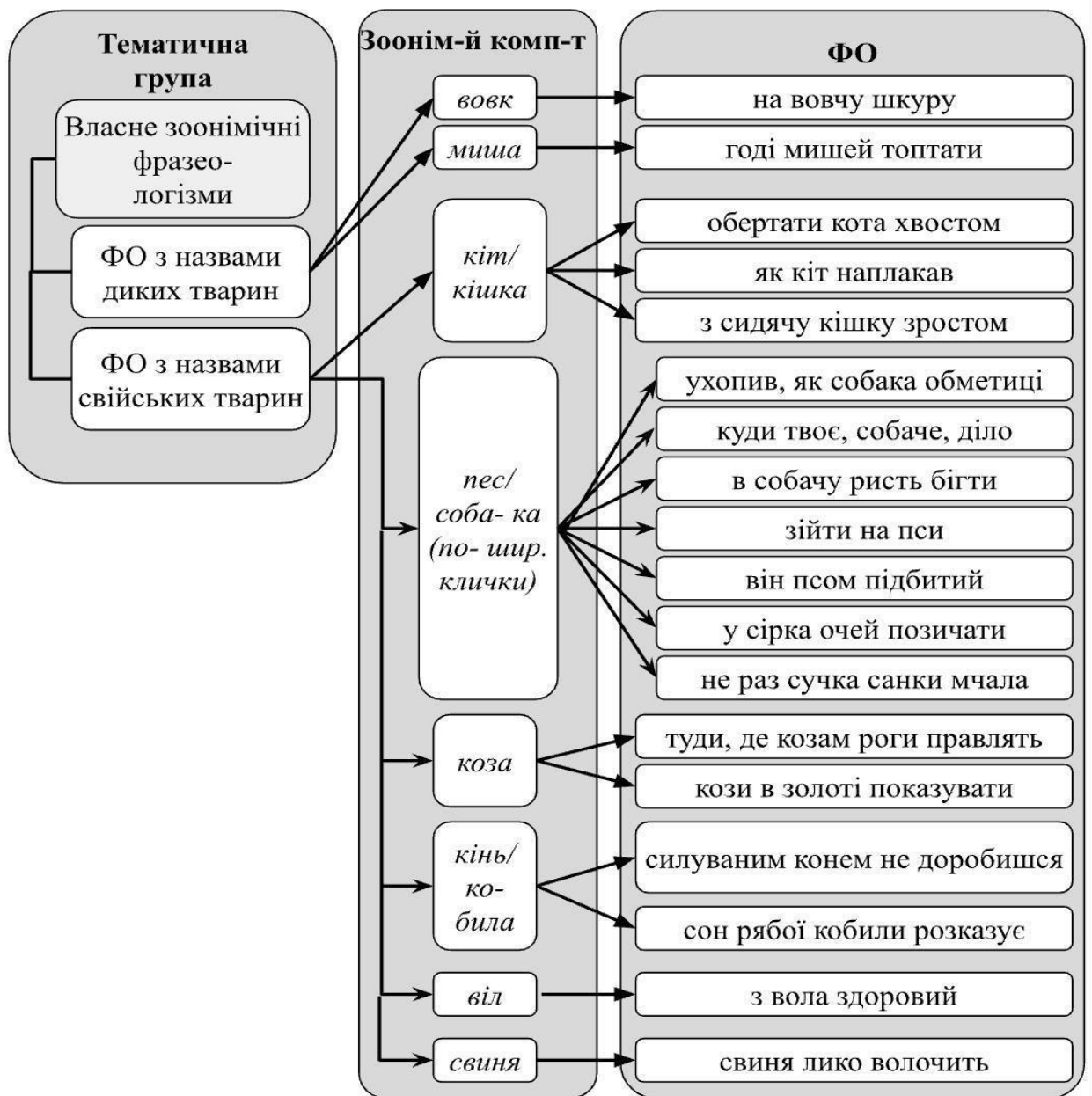

Рисунок 1.4. Блок-схема тематичної класифікації ФО з назвами диких та свійських тварин (складено на основі [25; 29])

Класифікації фразеологізмів наведені Франчуком Н. Л. та Поздраньом Ю. В. стосуються, головним чином, саме зоонімічних ФО. Адже, останні максимально поширені в українській мові (а також в іспанській зокрема). Відповідно, образність їх змісту демонструє історичну специфіку побутового, культурного та духовного життя українського народу.

В семантичній системі фразеологізмів лексема-зоонім має вагому роль, адже формує їх семантичну специфічність. Відповідно до такої тези, класифіковано дев'ять типів семантичних фразеологізмів, що включають зоонімічні ФО (табл. 1.8). Необхідно підкреслити, що застосування зоонімічних ФО в українській мові зумовлене, перш за все, національно-стереотипним баченням тварин.

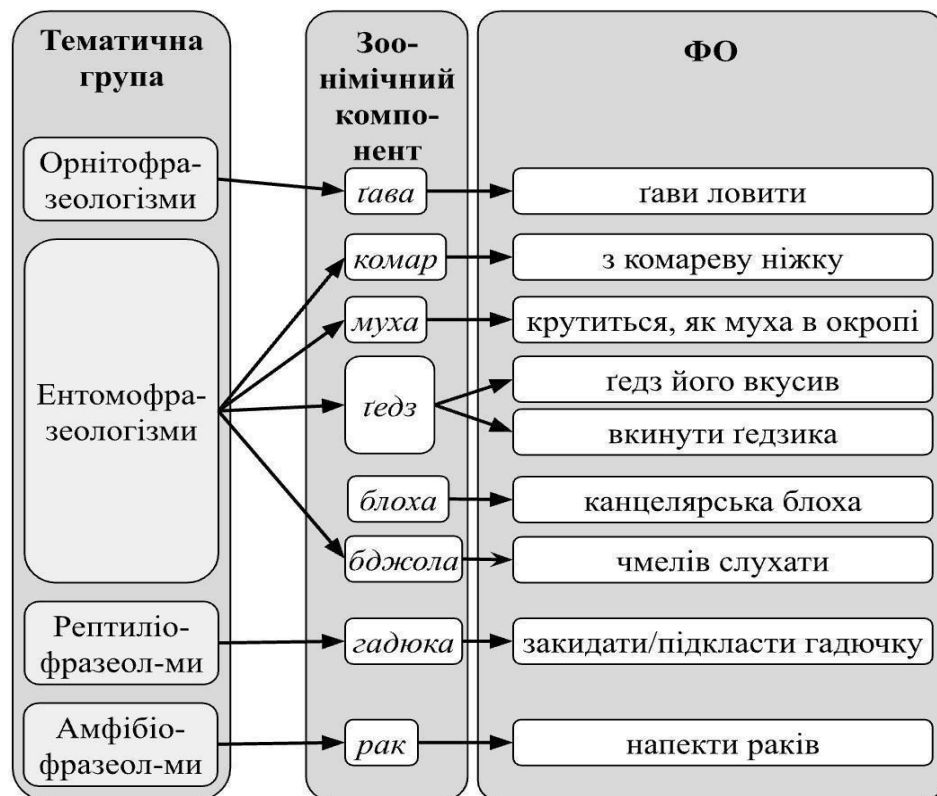

Рисунок 1.5. Блок-схема тематичної класифікації зоонімічних ФО (складено на основі [25; 29])

За семантикою Франчуком Н. Л. та Поздраньом Ю. В., класифіковано дев'ять типів фразеологізмів із зоонімічними компонентами. Власну класифікацію ФО на основі їх комплексної структури за семантикою виділяє Комісаров В. Н. Відповідно до підходу дослідника з конотативних, наочних та логічних елементів, складена багатокomпонентна система семантики ФО (рис. 1.6).

Таблиця 1.8

Семантичний тип	ФО	Тлумачення ФО
Детермінують психо-фізичний людський стан	<i>гедзь вкусив</i> <i>чмелів слухати</i> <i>він псом підбитий</i>	нервування, гнів стан похмілля сердитий
Якісно оцінюють властивості людини	<i>з вола здоровий</i>	фізично сильний
Харак-ть реакцію/поведінку	<i>кинути гедзика</i>	викликати роздрат-ня
Описують діяльність людини	<i>наловити раків</i> <i>мишей топтати</i>	втопитися байдикувати
Описують зовнішній вигляд	<i>з сидячу кішку</i> <i>зростом</i>	низькорослий
Кількісна характеристика	<i>з комареву ніжску</i>	дуже незначна к-ть
Описують обставини	<i>крутиться, як муха в окропі</i>	висока зайнятість кількома справами
Детермінація місця/напрямку	<i>де козам роги правлять</i>	невизначено далеко
Акцентування на емоційному аспекті	<i>куди твоє, собаче, діло</i>	агресивне прохання не втручатись

Семантичні типи фразеологізмів, що включають зоонімічні ФО

(складено на основі [25; 29])

Рисунок 1.6. Ключові компоненти значення ФО за Комісаровим В. Н.

(складено на основі [14, с. 34])

Для української мови найпоширенішою є класифікація фразеологізмів за В. Виноградовим [16, с. 244-246], відповідно до якої вони систематизовані на 3 наступних типи:

1. Фразеологічні зрощення – семантично неподільні ФО, зміст яких не виходить зі змісту їх компонентів. До прикладу, фраза «Собаку з'їсти» має наступний зміст – бути майстром в конкретній справі [2, с. 245].

2. Фразеологічні єдності (ФЄ) – семантично неподільні ФО, цілісний зміст котрих обумовлений змістом їх компонентів. ФЄ виникає в результаті узагальненого переносного змісту вільного словосполучення та образного метафоричного переосмислення словосполучення. Як приклади наведемо ФЄ за такими фразами:

- «Зробити з мухи слона» – за змістом означає перебільшувати;
- «Пальцем не ворухнути» – бездіяти;

- «Мілко плавати» – не мати достатній рівень вмінь для виконання певної справи [2, с. 245].

3. Фразеологічні сполучення – звороти, в яких самостійний зміст окремого слова є конкретним та чітким, однак один з компонентів має зв'язане значення. Прикладами таких сполучень є наступні ФО: «брати участь»; «досада бере», «розквасити ніс» [2, с. 246].

Висновки до розділу 1

ФО репрезентують специфічні соціальні та культурні мовні властивості та їх змістове наповнення. Вони утворюються під час спілкування та мають аналогічне значення для його учасників.

Головними класифікаційними характеристиками ФО за Перезом є полівербальність, фігуральний смисл, фразеологічна стійкість. За Пазосом ФО класифікують за їх ключовими властивостями відтворюваністю, семантичною комплексністю, ідіоматичністю, структурою та стабільністю. Загалом лінгвістика знає декілька класифікацій ФО базованих на різних критеріях. Найширша класифікація ФО передбачає виокремлення двох груп – словосполучення та речення.

Фітонімічні та зоонімічні ФО – специфічна експресивна лексика, яка застосовується для дефініції людських рис проектуючи властивості тварин та рослин конкретну особу. Поява зоонімів та фітонімів зумовлена давнім походженням фразеологізмів.

Класифікація іспанських ФО здійснена різними іспанськими лінгвістами дослідниками. Основоположною є класифікація Х. Касареса, який розглядає ФО як локуцію (мовний зворот), яка складена двома ключовими групами – конексивну та сигніфікативну. Ті, в свою чергу мають складнішу структуру локуцій.

Класифікація за Е. Косеріу розглядає ФО як одиниці повторного дискурсу, що складені трьома групами – текстами, стереотипними синтагмами та лексичними перифразами.

Найпоширеніша класифікація українських ФО, здійснена В. Виноградовим, включає три типи – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

РОЗДІЛ 2. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ НАЗВ ТВАРИН ТА РОСЛИН У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

2.1. Аналіз фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті в іспанській мові

Зооніми та фітоніми є дуже поширеними фразеологізмами в іспанській мові та використовуються в різних літературних жанрах від художніх до публіцистичних. На наш погляд репрезентативним є застосування ФО з використанням назв тварин та рослин саме в художніх текстах, тому аналіз зоонімів та фітонімів, відповідно до завдань даного дослідження ми здійснили на прикладі декотрих іспанських поетичних та прозаїчних творів.

Перекладацький аспект зоонімів для чіткішого розуміння наведений нами в таблицях 2.1-2.5 за інформаційними джерелами.

Таблиця 2.1

Дж-ло зооніму	ФО	Перекладацький аспект
Поетична збірка “ <i>Bagagem</i> ” , поема “ <i>La tristeza cortesana me guiña los ojos</i> ” [35, с. 149]	“ <i>más fiel que un perro</i> ”	Дослівно – відданий, як пес. Аналогічно іспанській українська мова має вислів «вірний мов пес». Отже, для обох народів образ вірності (відданості) уособлений в собаці. Ця зоонімічна ФО транлює позитивну властивість собаки, хоча частим є використання її образу в негатив. комператив. світлі
	“ <i>un humor de perros</i> ”	Дослівно – собачий настрій. Вживається в іспанській мові, щоб описати поганий настрій
	“ <i>un tiempo de perros</i> ”	Дослівно – собачі часи. Вживається в іспанській мові для образного описання поганого періоду

Перекладацький аспект зоонімів в художній літературі (складено
автором на основі [10])

Таблиця 2.2

Джерело зооніму	ФО	Перекладацький аспект
Книга “ <i>Tomando El Toro Por Los Cuernos</i> ” [64]	“ <i>toro</i> ”	В даному прикладі ФО зоонім, що перекладається як «бик» застосований безпосередньо в самій назві книги. Це особливо символічно для іспанської мови, враховуючи національне культурне значення кориди
	“ <i>tomar el toro por los cuernos</i> ”	Дослівний переклад збігається з аналогічні. українською зоонімічною ФО – «брати бика за роги», зміст та посил якої – братися до справи з ініціативністю та рішучістю
“ <i>Al Otro Lado Del Púlpito</i> ” [36, с. 1]	“ <i>ver los toros desde la barrera</i> ”	Словниковий переклад – дивитись здалеку; сторонній спостерігач. Даний зоонім, як і попередній має історико-культурне коріння пов’язане з національним іспанським символом – коридою. Його зміст в тому, що глядачі кориди є сторонніми спостерігачами які дивляться здалеку на небезпечну сутичку бика і тореадора. Власне, «бик» в даній ФО є образом небезпеки, котра властива цій тварині. Фразеологічний аналог такому іспанському зооніму є в українській мові – «моя хата скраю»

Перекладацький аспект зоонімів в іспанських книгах (складено автором на основі [10])

Як видно з таблиці 2.2, зоонімічні ФО в іспанській мові мають відчутний культурний аспект та, відповідно історію походження. Крім того,

слід зауважити подібність змісту та посилу іспанських та українських ФО в контексті зооніму “*toro*”.

В таблиці 2.3 влучно представлені приклади зоонімічних ФО котрі акцентують на типових або нетипових властивостях тварин і, таким чином, демонструють влучність та лаконічність фрази. При перекладі таких ФО в українській мові шукають змістові відповідники.

Відповідно до наведених в таблиці 2.4 прикладів, за допомогою ФО з компонентом птаха в іспанській мові передається образність в контексті опису статусу людини, особливостей її поведінки або для характеристики стосунків між людьми.

Таблиця 2.3

Джерело зооніму	ФО	Перекладацький аспект
Книга “ <i>Los morros del narco</i> ”[48]	“ <i>ser la oveja negra</i> ”	Даний іспанський вислів включає “ <i>oveja</i> ” як зоонімічні ФО, що перекладається як «вівця». Акцентуючи на чорний колір шерсті тварини, автор підкреслює її винятковість, несхожість. Аналогічною українською зоонімічною ФО є вислів «біла ворона». Отже, такі ФО мають однакову семантику
“ <i>Un Pez Gordo: Una Novela de Dimensiones Míticas</i> ” [43]	“ <i>un pez gordo</i> ”	Дослівно ця зоонімічна ФО перекладається як «жирна риба», а вживається в ісп. мові в контексті характеристики важливої людини

Перекладацький аспект зоонімів вівці та риби в іспанських книгах

(складено автором на основі [10])

Враховуючи специфічну образність ФО властиву іспанській культурі підібрати аналоги в українській мові досить складно. Тому в таких випадках

використовують відповідник для максимально близької передачі змісту вислову. Український відповідник, втім, не завжди матиме також зоонімічні компоненти.

В таблиці 2.5 наведені зоонімічні ФО з “gato”. Як і в випадку з перекладом зооніму птаха дана ФО перекладається шляхом підбору відповідника за змістом в українській мові. Адже, дослівний переклад не здатен передати специфіку вислову та його зміст. Зоонімічні ФО наведені в таблиці 2.5 через іспанський колорит передають особливість взаємовідносин між людьми, а також відображають певні характеристики властиві одній людині чи окремій групі людей.

Таблиця 2.4

Джерело зооніму	ФО	Перекладацький аспект
<p>“Manuel Ballagas Pájaro de cuenta” [47, с. 469]</p>	<p>“pájaro de cuenta”</p>	<p>Використовується для підкреслення статусу людини, її значимості. В укр. мові еквівалентною буде така зоонімічна ФО – «птах високого польоту»; «знатна птиця»</p>
<p>“Episodios nacionales III. De Oñate a la Granja” [37, с. 75]</p>	<p>“...anda por aquí con la cabeza a pájaros”</p>	<p>Дослівний переклад такої ФО теж використовується образ птаха – «ходити з головою повною птахів». Зміст даного зооніму полягає в тому, що в іспанській мові він образно характеризує дивакувату людину, котра живе у власному світі нічим, особливо, не переймаючись. Цікаво, що укр. еквівалент даного ФО взагалі не містить образу птаха, проте за змістом має ту ж семантику – «витати в хмарах»</p>

Перекладацький аспект зоонімічних ФО з компонентом “pájaro” в іспанській художній літературі (складено автором на основі [10])

Проаналізувавши зоонімічні ФО іспанської мови було виявлено максимальне поширення таких фразеологічних одиниць як зооніми “gato” (кіт), “perro” (пес), а також “toro” (бик); меншого поширення набули такі ФО: “mosca”(муха), “pájaro” (пташка) та “cerdo” (свиня).

Аналогічним чином як зоонімічні ФО нами був розглянутий перекладацький аспект фітонімів в іспанській мові (табл. 2.6).

Проаналізувавши іспанські ФО з компонентами фітонімами в художній літературі, ми виявили популярне використання назв фруктів та овочів – апельсина (*naranja*), помідора (*tomate*), огірка (*pepino*), спаржа (*espárragos*), гарбуза (*calabazas*), перцю (*pimiento*). Крім того, далось виявити на прикладах фітохімічних ФО наведених в таблиці 2.6 змістову та культурну близькість іспанської та української мови. Адже, в декількох випадках український відповідник не просто дослівно перекладає фразеологізм, а й максимально влучно передає зміст іспанської фітонімічної ФО.

Таблиця 2.5

Дж-ло зооніму	ФО	Перекладацький аспект
“Un campeón sobre ruedas” [38, с. 224]	“llevarse como el perro y el gato”	Дослівний переклад цієї зоонімічної ФО практично відразу демонструє її змістову наповненість – «ладнати як собака і кішка». Власне зооніми “perro” і “gato” образно репрезентують людські відносини, а сама ФО характеризує життєву ситуацію коли люди в поганих стосунках. Український еквівалент “живуть як кіт із собакою” на цих же зоонімах компаративно демонструє схожість поведінки тварин та людей у житті в контексті взаємовідносин

<p>“<i>Episodios nacionales I. Bailén</i>” [38, с. 33]</p>	<p>“<i>cuatro gatos</i>”</p>	<p>Дослівно цей зоонімічний фразеологізм перекладається як «чотири коти», хоча еквівалентним висловом в українській мові буде «три каліки». Зміст цієї іспанської зоонімічної ФО полягає в описі нечисленної групи людей</p>
<p>“<i>Obras IV</i>” [49, с. 83]</p>	<p>“<i>aquí hay gato encerrado</i>”</p>	<p>Згідно з дослівним перекладом вислів описує замкнутого кота. Справжній зміст цієї зоонімічної ФО це опис ситуації з чимось прихованим. Вдалим еквівалентом такому іспанському вислову є український «тиха вода греблю рве». Хоча за структурою ці ФО відмінні через відсутність зоонімічному компоненту в українській, їх значення аналогічне</p>

Продовження таблиці 2.5

Перекладацький аспект зоонімічних ФО з компонентом “*gato*” в іспанській художній літературі (складено автором на основі [10])

Нижче наведені таблиці 2.6-2.8 з типовим рослинами, що слугують фітонімічними ФО у іспанській мові, а також в українській. Хоча, звісно, варто наголосити на тому, що навіть наявність простих назв рослин у складі іспанських ФО не завжди є запорукою вдалого підбору українського відповідника за змістом.

Як видно з наведених у таблиці 2.6, прикладів іспанські фітонімічні ФО мають дуже точні аналоги в українській мові. Зокрема іспанська ФО з використанням гарбуза має точний еквівалент в українській мові за змістом.

Таблиця 2.6

Джерело фітоніму	ФО	Перекладацький аспект
“ <i>Sp Pinocchio Nation</i> ” [59, с. 158]	“ <i>ponerse rojo como un tomate</i> ”	Зміст даної фітонімічної ФО збігається з її дослівним перекладом «стати червоним (почервоніти), як помідор». Застосовується така ФО в іспанській мові в контексті опису людини яка почервоніла, знітилася, засоромилася. Цікаво, що такий фразеологізм з фітонімічним компонентом має аналог і в укр. мові, але вже з ФО – «стати червоним мов рак»
“ <i>La reina que dio calabazas al caballero de la armadura oxidada</i> ” [57]	“ <i>dar calabazas</i> ”	Дослівний переклад даної іспанської фітонімічної ФО цілком збігається з еквівалентною українською ФО – «давати гарбуза». Культурну подібність іспанської та української мови доводить також аналогічний зміст обох фітонімічних ФО – відмовляти тому, хто прийшов свататись

Перекладацький аспект фітонімів в художній літературі з українським аналогом (складено автором на основі [10])

В таблиці 2.7 наведені приклади іспанських фітонімічних ФО з художньої літератури аналоги яких відсутні в українській мові. Така специфіка іспанських фразеологізмів вносить труднощі до перекладацького процесу. Адже, при підборі відповідного перекладу відбуватиметься часткове спотворення змісту першоджерела.

Таблиця 2.7

Джерело фітоніму	ФО	Перекладацький аспект
“ <i>Cómo encontrar tu media naranja: Manual de supervivencia para hombres y/o mujeres que desean iniciar relaciones</i> ” [55]	“ <i>media naranja</i> ”	Перекладається така фітонімічна ФО як «половина апельсина». В даному джерелі цей фразеологізм наведений в інтимному контексті аналогічно українському значенню про другу половину
“ <i>La parodia del indio errante, 1: jeremiada constitucional en diez parte</i> ” [39, с. 66]	“ <i>flor y nata</i> ”	Перше (переклад – квітка) слово ФО беззаперечно вказує на її фітонімічне походження, хоча в змісті вислову ні про квітку, ні про рослини не йдеться. Суть фразеологізму в описі чогось елітарного, його найкращого елемента. Аналогічним чином в українській мові існує вислів «вершки суспільства», однак, цілком еквівалент. іспанський фітонімічний ФО в укр. мові немає
“ <i>Inmediatamente después</i> ” [44, с.77]	“ <i>freír los espárragos</i> ”	Дослівний переклад даного фітоніму – «смажити спаржу», однак його зміст немає нічого спільного з рослинами, а використовується іспанцями в моментах коли хочеться послати когось до дідька. В українській мові еквівалент відсутній

Перекладацький аспект фітонімів в художній літературі без українського аналога (складено автором на основі [10])

Як видно з таблиці 2.8, для відображення байдужого ставлення людини до когось або чогось використовується ФО з назвою таких рослин як огірок, кмин та перець. В українській мові передати таке ставлення за допомогою фітонімічної ФО не вдається через відсутність відповідника. Аналогічно ФО з використанням фітоніму сосни в іспанській мові для характеристики відстані, віддаленості в українській мові перекладатиметься без ФО з компонентом назви рослин, однак зі збереженням змісту.

Таблиця 2.8

Дж-ло фітоніму	ФО	Перекладацький аспект
“ <i>La primavera del comisario Ricciardi</i> ” [52, с. 62]	“ <i>me importa un pepino</i> ”	Дана фітонімічна ФО використовуючи образ огірка (<i>pepino</i>) репрезентує байдуже ставлення іспанців до чогось або когось. Українською таке ставлення можна передати наступною фразою «мені однаково». Ідентичним чином в іспанській мові існують ФО з використанням інших рослин, наприклад, фрази “ <i>me importa un comino</i> ” (присутнє слово кмин), “ <i>me importa un pimienta</i> ” (присутнє – перець)
“ <i>Medios de comunicación y solidaridad: reflexiones en torno a la (des)articulación social</i> ” [45, с. 67].	“ <i>al quinto pino</i> ”	Дослівно дана фітонімічна ФО перекладається так – «до п’ятої сосни», а вживається вона в іспанській мові в контексті характеристики віддаленості когось або чогось. Аналогічно в українській мові існує фразеологізм зі значенням віддаленості – «за тридев’ять земель»

Перекладацький аспект фітонімів в художній літературі без застосування українських фітонімічних ФО (складено автором на основі [10])

Загалом, приклади фітонімічних ФО наведених в таблицях 2.7 та 2.8 не просто репрезентують ключові характеристики фразеологізмів відповідно до наведених в першому розділі ознак, а й вдало демонструють культурологічний аспект висловів. Дослідження перекладацького аспекту фразеологізмів з компонентами назв рослин та тварин сприяє не лише досягненню більшої точності та достовірності перекладу, а й також дає змогу детальніше ознайомитись з культурою та мовним побутом іноземних мов завдяки розумінню асоціацій носіїв мови.

2.2. Аналіз фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин в перекладацькому аспекті в українській мові

Лінгвістична краса української мови вже давно визнана на міжнародному та міжкультурному рівні. Багато в чому наша рідна мова завдячує такій респектабельності художнім працям видатних українських письменників та поетів. Їх твори перекладені значним числом мов світу і в багатьох країнах представлені в оригіналі. Одним з низки чинників, котрий зумовив визнання та багатомовний переклад українських творів є фразеологічне багатство мови. Адже, воно найяскравішим чином репрезентує культурні та національні особливості української мови. Вони, до речі, як ми переконались в ході дослідження (див. п. 2.1) мають фразеологічні еквіваленти в іспанській мові.

Говорячи про багатство української мови, яке репрезентоване в літературних творах, варто підкреслити вагомий внесок видатних письменників, котрі вмістили на сторінках своїх праць найрізноманітніші фразеологізми (народні приказки, прислів'я тощо).

Таблиця 2.9

Джерело зооніму	ФО	Використання в українській мові
«Монолог атеїста» [30, с. 125]	«як кіт наплакав»	Значення даної зоонімічної ФО – «дуже мало» зумовлене порівнянням з котом та його властивістю. Адже, коти за власною природою не схильні плакати і таке порівняння може репрезентувати мінімальну ймовірність настання певної ситуації чи події
«Мандри» [31, с. 86, 193]; «Український характер: Дивовижні бувальщини» [6, с. 60]	«купити kota в мішку»	Зміст такої зоонімічної ФО полягає в порівнянні придбання kota з фактом або ймовірності обману когось в контексті прийняття певного життєвого рішення без розуміння суті питання. Цікаво, що існує ісп. аналог за елементами української ФО – “ <i>dar gato por liebre</i> ”. Хоча зміст останніх дещо відмінний – продавати kota в мішку

Зоонім «кіт» в художній українській літературі (складено автором на основі [25])

Враховуючи вище сказане, вважаємо доцільними розглянути ФО української мови на прикладі творів таких вітчизняних письменників. Аналогічно пункту 2.1 даного дослідження, далі розглянуто зооніми та фітоніми, що є найпоширенішими ФО в українських художніх творах та структуровано у вигляді таблиць. Таблиці з 2.9 по 2.12 містять аналіз ФО із зоонімами, а таблиця 2.13 – з фітонімами.

Як видно з таблиці 2.9, «кіт» як зоонімічна ФО є досить поширеним в художніх працях українських письменників. Така популярність зооніму

закономірна, адже ця тварина будучи повсякчас присутньою в житті українців стала дуже багатогранним образом в літературній та народній творчості.

Цікаво, що в даних прикладах зоонімічна ФО застосовується без використання типових характеристик тварини.

Відповідно до таблиці 2.10, зоонім «рак» використовується в українській мові з описом його властивостей або, навпаки, – вмінь, йому не властивих для яскравого підкреслення людського досвіду, мстивих мотивів.

Таблиця 2.10

Джерело зооніму	ФО	Використання в українській мові
«Кайдашева сім'я» [22, с. 177]	«знати, де раки зимують»	Застосовується в контексті характеристики життєвого досвіду людини для підкреслення його величини, а також щоб яскраво пояснити рівень умінь; підкреслити чийсь хитрість
«Школа привидознавства Малого Вовчика» [5, с. 112]	«показати, де раки зимують»	Цікаво, що відносно попередньої зоонімічної ФО даний приклад відрізняється лише одним словом, а містить зовсім інший зміст – покарання, помста
«Суд без суду: новели» [20, с. 78]	«коли рак на горі свисне»	Використання в даній ФО вміння не властивого тварині є метафоричним для демонстрації невідомості часу настання події або малої її ймовірності

Зоонім «рак» в художній літературі (складено автором на основі [25])

Таблиця 2.11

Джерело зооніму	ФО	Використання в українській мові
«Веселі поради» [32, с. 187]	«вбити двох зайців одним пострілом»	Такий фразеологізм досить поширений в українській мові та застосовується для компаративного опису виконання кількох різних завдань за одну спробу. Еквівалентною зоонімічною ФО в іспанській мові є “ <i>matar dos pájaros de un tiro</i> ”, хоча в ній зоонім зайця замінений зоонімом птаха – «вбити двох птахів одним пострілом». Отже, в таких двох прикладах різна структура, одна аналогічна семантика
«За двома Зайцями» [31]	«погнатись за двома зайцями»	Даний фразеологізм має попереджувальну функцію в українській мові, адже його посил – лишитися ні з чим при спробі досягти успіху удвох спробах водночас
Вибрані твори Качури Я.Д. [12, с. 33]	«заяча душа»	Така зоонімічна ФО компаративно переносить полохливість зайця на боягузливу людину. Проекція типової поведінки тварини на людську – спосіб влучно та яскраво описати боягуза в українській мові.

Зоонім «заець» в художній українській літературі (складено на основі [25])

Як видно з таблиці 2.11, зоонім «зайця» в українській мові використовується для проєкції властивих йому рис на людей, а також для опису ймовірних наслідків полювання на нього.

Згідно з таблицею 2.12, використання таких зоонімічних ФО в художній українській літературі як «бика», «корови», «кози» трапляється рідше відносно зоонімів з назвами «кіт», «рак», «заєць».

Таблиця 2.12

Джерело зооніму	ФО	Використання в українській мові
«Їх ремесло – зрада. Публіцистичні нариси, памфлети, фейлетони» [19, с. 66]	«брати бика за роги»	Дана ФО з використанням зооніму “бика” та соматизму “роги” описує рішучість в починаннях виконавця певного завдання. Існує еквівалентна ФО в іспанській мові яку ми згадували в п. 2.1 даного дослідження – “ <i>coger el toro por los cuernos</i> ”
«Холодний яр» [8, с. 169]	«як корова язиком злизала»	Використовується така зоонімічна ФО для опису безслідної пропажі чогось/когось
«Енеїда» [15, с. 191]	«вкрутити хвоста (роги)»	Описує намір зробити когось спокійнішим, стриманішим або принизити когось
«Повісті, оповідання» [12, с. 420].	«де козам роги правлять»	Характеризує місцевість, що є дуже віддаленою та, навіть, дикою

Зооніми «бика», «корови», «кози» в художній українській літературі

(складено автором на основі [27])

Фразеологізми з фітонімами в українській мові також розглянуті нами на прикладі художньої літератури, а їх аналіз скомпонований у вигляді таблиці 2.13. Однією з особливостей українських фітонімічних ФО, що

трапляються в художній літературі, а також в усній народній творчості є присутність відразу двох назв рослин в одній ФО. Така комбінація різних рослин в одному фразеологізмі «груші на вербі» зумовлена його змістом та метою пояснити неможливість певного явища чи події. Як видно з таблиці 2.13, фітонімічні ФО в художній літературі застосовуються з такими цілями:

- влучно, лаконічно та яскраво пояснити неможливість події;
- компаративно продемонструвати схожість характеристик рослин з особливостями людини;
- лаконічно та влучно пояснити стан людини (специфіку поведінки, емоційний стан);
- символічно описати мотив до покарання, помсти, критики, відмови (в даному випадку від заручин).

Таблиця 2.13

Дж-ло фітоніму	ФО	Використання в українській мові
«Трудна любов : роман» [18, с. 27]	«дати гарбуза»	Походження даної фітонімічної ФО має обрядове походження і, як згадувалось в п. 2.1 має еквівалент в іспанській мові. Значення ФО – відмова дівчини в процесі сватання до неї хлопця
«Українська байка» [29, с. 96]	«груші на вербі»	Дана ФО містить 2 фітонімічних компоненти – 2 рослини. Суть ФО – пояснити неможливість певної події чи явища, його безглуздість
«Око тигра. У пошуках скарбів» [7, с. 152]	«міцний горішок»	Такі фразеологізми компаративно проводить паралелі між властивістю горіха, дуба – міцна шкарлупа, могутнє дерево – та складністю, твердістю характеру людини. В іспанській мові існує аналогічна

		фітонімічна ФО – “ <i>fuerte como un roble</i> ”, що в перекладі – міцний мов дуб. Отже, обидві ці ФО семантично подібні
«Як зникнути повністю» [33, с. 155]	«з дуба впав»	Описує людина, котра чинить нелогічно або поводить як божевільна
«Пентакль: Збірка» [9, с. 24]	«дістанеться/отримати на горіхи»; «дістанеться на кислички»	Дана фітонімічна ФО символізує покарання когось за здійснену провину
«На кожум'яках» [23, с. 48]	«задати перцю»	Фітонім «перець» в даній ФО через властивість рослини символізує гостроту ситуацій з постою, перемогою або критикою когось

Продовження таблиці 2.13

Фітоніми в художній українській літературі

(складено автором на основі [27])

2.3. Способи перекладу іспанських фразеологічних одиниць українською мовою

Від обраного способу перекладу іспанських фразеологізмів на українську мову залежатиме коректність передачі змісту. Це важливий перекладацький аспект. Адже, у випадку з художньою літературою невірно обраний спосіб перекладу призведе до неточностей використаних творчих зворотів, то в діловому спілкуванні може призвести до прямих негативних наслідків для учасників переговорів. Таким чином важливість максимальної

повної та коректної передачі змісту оригіналу, стає очевидною, в тому числі для науки.

На переконання Корунця І.В. вибір способів перекладу залежатиме від трьох основних властивостей змістових елементів – їх значення, структури, а також від лінгвістичного рівня [14, с. 179]. Стосовно останніх вченим виділено п'ять рівнів (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Рівень	Процеси, що мають місце на конкретному рівні
Лексичний	відтворюється зміст слів, ідіом, словосполучень
Фонетичний	відтворюються фонетичні звуки (термінологічні одиниці, власні та географічні назви, елементи соціально-побутового спілкування)
Морфологічний	відтворюються морфологічні компоненти (лексеми) та лексичний зміст слів
Синтаксичний	відтворюються цілі словосполучення та речення
Надсинтаксичний	відтворюються цілі абзаци чи, навіть, тексти

Лінгвістичні рівні мовних одиниць

(складено автором на основі [14])

Науковцями заведено виділяти три таких ключових способи перекладу: комунікативний, трансформаційний та денотативний.

Відповідно до комунікативного способу, переклад ФО базується на таких підходах [53, с. 50]:

1. Комунікаційний. Відповідно до цього підходу це – процес відправки та отримання вербальних, невербальних інформаційних повідомлень (ІП).
2. Тезаурусний підхід розглядає комплекс пов'язаних даних для формулювання інформаційних повідомлень як два види тезаурусу:
  - а) мовний – комплекс інформації про мову; знання, завдяки яким утворюються ІП;

б) предметний – комплекс інформації про змістову частину ІІІ.

Важливим моментом комунікаційного процесу є те, що тезауруси відправників та отримувачів ІІІ можуть відрізнятися. В результаті такого може трапитись не розуміння змісту повідомлень учасників комунікації один одного. Отже, стає очевидним, що в комунікаційному процесі існує два головних суб'єкти – відправник та отримувач і кожен користується власним тезаурусом. Коли комунікація має двомовний характер з'являється третій її суб'єкт – перекладач. Як посередник між першими двома суб'єктами він оперує двома тезаурусами одразу (оригінальним та перекладеним). Відповідно, перекладач в двомовній комунікації має дві головні задачі – декодувати ІІІ з мови оригіналу, а згодом кодувати його зміст для отримувача (перекласти) [55, с. 50].

Оскільки в перекладі надзвичайно важливо коректно передати зміст, то не потрібно мати достатній об'єм позамовної інформації. В протилежному випадку виникатимуть нерозуміння отримувачем відправника. Отже, комунікативний спосіб враховує обставини (ситуацію) перекладу та демонструє перекладацький процес як двомовне спілкування за участю посередника – перекладача, який гарантує розуміння ІІІ відправлене іноземною мовою отримувачем.

Загалом комунікативний спосіб перекладу розглядає першочергово процес спілкування, однак, не сам переклад та є допоміжним для трансформаційного й денотативного способів.

Трансформаційний спосіб застосовується на трьох наступних рівнях перекладацького процесу [23, с. 140.]:

- лексичному – відбувається трансформація слів та словосполучень;
- морфологічному – відбувається трансформація морфем;

- синтаксичному – відбувається суттєві трансформації синтаксичних структур (в т.ч. змінюється порядок слів, речення розділяються з одного на два і більше).

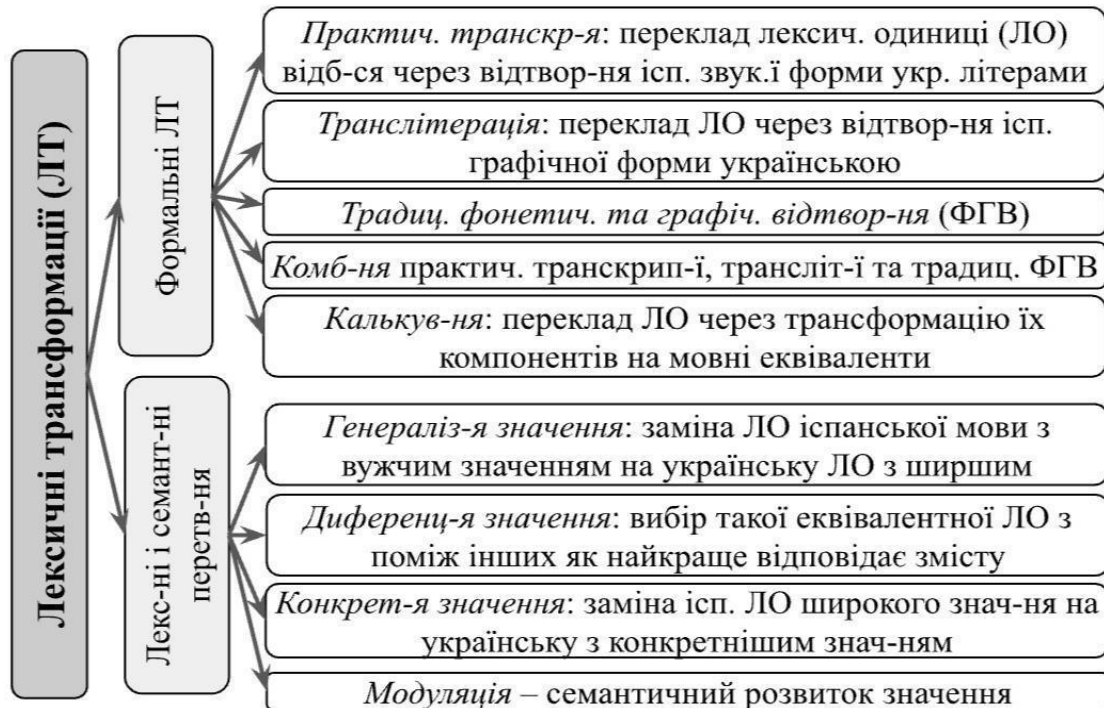

Рисунок 2.1. Схема структури способу перекладу ФО за допомогою лексичних трансформацій (складено автором за Максимовим С. [21])

Трансформаційний спосіб перекладу базується на еквівалентності елементів структури тексту на синтаксичному рівні. Такий спосіб в перекладацькій практиці найпоширеніший [53, с. 42-43]. Як найбільш використовуваний цей спосіб має складну структуру [17, с. 128-131] представлену нами у вигляді блок-схеми на рисунках 2.1-2.3.

Як видно зі схеми рисунку 2.1, трансформаційний спосіб перекладу за допомогою лексичних трансформацій складається з лексичних перетворень та формальних лексичних перетворень. Переклад за допомогою перших здійснюється шляхом зміни значення іспанських ЛО через генералізацію, диференціацію, конкретизацію та модуляцію.

Відповідно до схеми на рисунку 2.2, система граматичних трансформацій складена нульовою трансформацією, транспозицією, заміною, додаванням та опущенням. Застосування таких підходів є важливим етапом іспанських фітонімічних та зоонімічних ФО на українську мову.

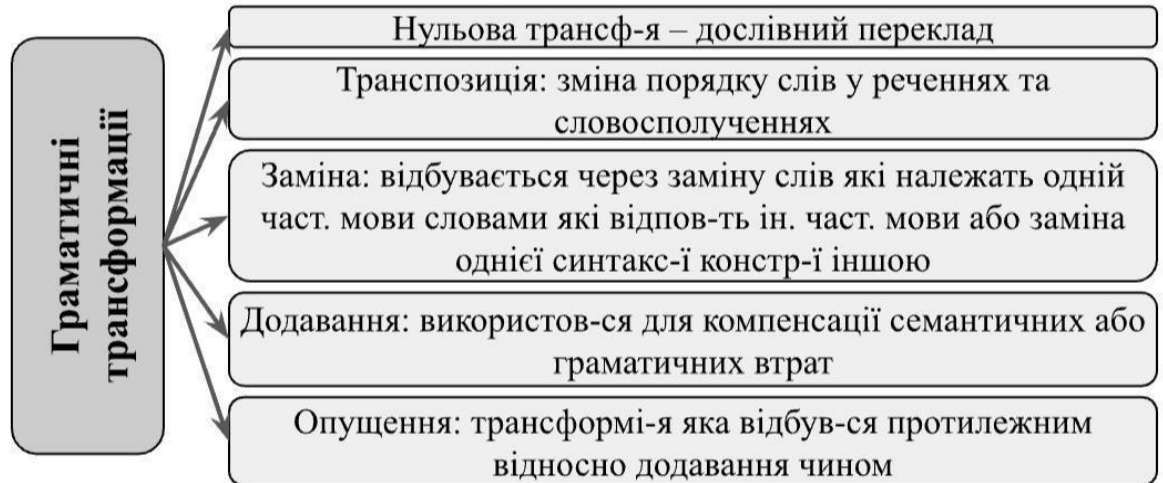

Рисунок 2.2. Схема структури способу перекладу ФО за допомогою граматичних трансформацій (складено автором за Максимовим С. [21])

Структура лексичних та граматичних трансформацій в контексті перекладу фразеологізмів з компонентами назв рослин та тварин, як видно на схемі рисунку 2.3, є трьохкомпонентною. Останні представлені різними підходами до перекладу ФО. Вважаємо доцільним розглянути інший підхід до виокремлення способів перекладу ФО, розроблений Куніном О. В. [17].

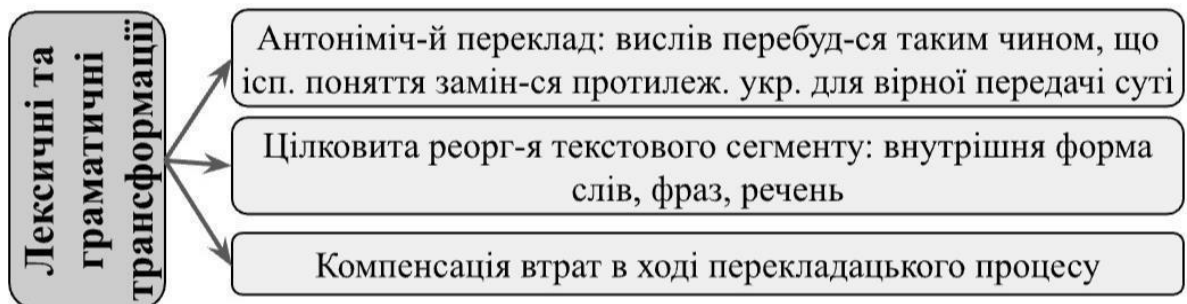

Рисунок 2.3. Схема структури способу перекладу ФО за допомогою лексичних та граматичних трансформацій (складено автором за Максимовим С. [21])

Дослідник виділив наступні способи перекладу ФО:

- 1) Повний фразеологічний еквівалент (ФЕ). На прикладі іспано-українського перекладу повним ФЕ буде ФО в українській мові. Денотативний спосіб перекладу ФО не лише замінює чи трансформує компоненти ФО, а прагне віднайти найточнішу інтерпретацію оригіналу в мові реципієнта шляхом виконання наступних інтелектуальних дій – прослуховування ФО іспанською мовою, визначення перекладачем змісту почутого ФО, формулювання українського ПІ у формі відповідної ФО [3, с. 65] котра складена на основі подібного іспанського образу та має аналогічний з ним зміст.
- 2) Частковий ФЕ – стосується ФО з мінімальними розбіжностями, котрі не міняють значення вислову.
- 3) Калька – використовується найчастіше для перекладу художніх ФО з одночасним застосуванням описового перекладу, часом з етимологічними доповненнями.
- 4) Аналог – один з найскладніших способів, адже потребує від перекладача цілковитого володіння мовами оригіналу та реципієнта з дотриманням жанрової та стилістичної однотипності між пропонуваним аналогом та оригінальною ФО.
- 5) Комбінований. Такий спосіб перекладу декілька інших та доповнюється історичними та культурними довідками максимально точної передачі змісту ФО, що перекладається.
- 6) Лексемний – не популярний спосіб перекладу, котрий з використанням однієї лексеми стисло і коректно передає значення ФО оригіналу, однак, з частковою втратою її образного наповнення.
- 7) Описовий. В іспано-українському перекладацькому контексті таким способом переклад здійснюватиметься вільним комбінуванням слів української мови для передачі змісту іспанської ФО. При такому

способі втрачається образність та експресивна виразність оригінальної ФО, тому він застосовується у випадках коли відсутня можливість вище перелічені способи перекладу.

Фразеологічні еквіваленти, як один з найточніших способів перекладу ФО мають низку підходів до їх систематизації в науковій літературі. Лінгвістами заведено вважати систему п'яти рівнів (табл. 2.15) найпереконливішою класифікацією фразеологічних еквівалентів [21, с. 27-28].

Зупинимось детальніше на системі з таблиці 2.15. Головна її закономірність в тому, що чим вищий рівень класифікації (відносні еквіваленти, фразеологічні аналоги), тим більше проявиться особливість окремих груп мов та національні лінгвістичні особливості, а відтак, зросте напруження між виразними засобами різних мов, яка помітна не лише в рамках фразеосемантичних полів, а й в лексиці [21, с. 28].

До еквівалентів з високими рівнями близькості відносяться загальні ФО. З-поміж останніх найзручнішим в перекладацькому процесі є інтернаціоналізм, що міститься в багатьох мовах як глобальна культурна мовна спадщина.

Останній рівень системи п'яти (табл. 2.15) – безеквівалентні ФО – є досить проблемним для перекладу. Адже тоді лишається використовувати тільки індивідуальні авторські (перекладача) трансформації [21, с. 29], що потребують досконалого знання фразеології як мови-джерела, так і мови перекладу.

Повний еквівалент сприймається дослідниками лінгвістами як образна ФО в мові-реципієнті. Вона ґрунтується на схожому образі та має аналогічний зміст з ФО мови оригінала. Зокрема, на переконання Солодухо Е.М., співпадіння синтаксичних функцій та категоріальних значень, лексична наповненість не є закономірними ознаками еквівалентності. Однак, вчений вважає, що головною ознакою еквівалентності ФО є співпадіння змістовної

наповненості обох фразеологізмів. Також Солодухо Е.М. звертає увагу на те, що більшість еквівалентних ФО є запозиченими з міфології давньої Греції або, навіть, взяті з Біблії. ФО з мінімальними граматичними та лексичними розбіжностями котрі не міняють значення вислову дослідник відносить до часткових еквівалентів [26, с. 20].

Таблиця 2.15

Рівень еквівалентності	Характеристика
Повний еквівалент	Однакова будова, подібний базис, метафоричний зміст та функціонально-стилістичне вираження
Частковий	Відрізняються або за структурою, набору синонімічних компонентів, сполучуваності, к-ті компонентів, частоти вживання, або за ін. ознакою, що впливає з граматичної структури мови перекладу
Відносний	При тому ж змісті частково замінюють образність, але залишаються зіставними
Фразеологічний аналог	Різна образність, проте загальне значення і стилістика
Безеквівалентні фразеологізми	Ідіоми, що властиві лише одній мові

Систему п'яти рівнів фразеологічних еквівалентів

(складено на основі [21, с. 27-28])

Класифікація нееквівалентних та еквівалентних відповідностей ФО в перекладацькому процесі за Солодухо Е.М. включає 3 види еквівалентів наведених в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Вид еквіваленту	Характеристика
Прямі	Утворені цілковитим чи частковим стилістично-семантичним співпадінням лише лексичного або/і граматичної структури
Тотожні	Вирізняються високим рівнем формальної, стилістичної та семантичної схожості
Синонімічні	ФО з мотивованою логіко-семантичним базисом, якому властиве співвідношення логіко-образних і логіко-фразеологічних ідей та стилістичної характеристики

Класифікація еквівалентних відповідностей ФО за Солодухо Е.М.

(складено на основі [26])

Також дослідником виокремлено аналог як образну ФО в мові-реципієнті, яка змістовно відповідає мові-джерелу, проте заснована на інакшому образі [26, с. 22].

Три групи фразеологічних аналогів (ФА) виокремлює також і Арсентьєва Є.Ф. (рис. 2.4). Дослідниця класифікує їх за рівнем співпадіння лексемного складу та структурно-граматичної організації. [1, с. 106-11]. Як видно зі схеми на рисунку 2.4, ФА класифікуються за структурною та граматичною організацією на аналоги з наближеною схожістю та однією однаковою лексемою в компонентному складі, аналоги з різним компонентним складом та відмінною структурою та компонентним складом.

Рисунок 2.4. Схема класифікації фразеологічних аналогів за Арсентьєвою Є.Ф. (складено на основі [1])

Висновки до розділу 2

Специфіка перекладу іспанських фразеологізмів з фітонімами та зоонімами полягає в пошуку еквівалентної ФО, до того ж із компонентами назв тварин і рослин українською мовою. Зумовлена така специфічність національною образною особливістю змісту зоонімічних та фітонімічних ФО в обох мовах. Процес пошуку еквівалентних одиниць виявляє як відмінність, так і семантичну подібність фразеологізмів. Існує 3 головних способи перекладу іспанських ФО українською мовою – трансформаційний підхід, прагматичний підхід і комунікативний підхід.

Коректний переклад іспанських ФО українською мовою потребує подальшого поглибленого дослідження. Неточність в розумінні семантики іспаномовних ФО неминує сприятиме появі помилок у перекладі. Першочергово це стосується іспанських та українських фразеологізмів з подібною лексичною будовою, але відмінним змістом. Наприклад, “*trabajar como burro*” – «працювати наче мул» – в сенсі працювати не покладаючи рук в іспанській ФО, проте вона не містить конотації риси впертості властивій цій тварині в українській мові. Загалом існує три ключових способи перекладу ФО – комунікативний, трансформаційний та денотативний.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ВИКОРИСТАННЯМ НАЗВ ТВАРИН ТА РОСЛИН

3.1. Передача специфіки зоонімів та фітонімів як елементів іспанських фразеологізмів при перекладі

Для найточнішої передачі змісту, а також для збереження специфіки іспанських зоонімічних та фітонімічних ФО необхідно компаративно віднайти їм відповідники в українській мові. Такий спосіб є ефективним та поширеним в перекладацькій практиці, як ми переконались аналізуючи матеріали для попередніх розділів.

Ключова специфіка зоонімів та фітонімів як елементів іспанських фразеологізмів, як і українських при перекладі полягає в їх образності. Адже, ФО наповнені змістом котрий демонструє отримувачу ІІ образ фітоніму чи зооніму опираючись на властивості відповідної рослини чи тварини задля влучної, лаконічної та яскравої передачі суті висловлювання. Відтак, вважаємо необхідним розглянути саме образну специфіку іспанських зоонімічних та фітонімічних ФО при перекладі на українську мову [34, с. 68].

Аналіз образної специфіки іспанських фразеологізмів здійснений в перекладацькому аспекті на українську мову на основі порівняння образності в обох мовах за наступною систематизацією на рисунку 3.1. Розглянемо її детальніше на конкретних прикладах зоонімічних ФО в такому порядку зліва на право: іспанська ФО – український дослівний переклад – українська ФО:

- *más bruto que un burro* – «дурніший, ніж осел» – дурніший за осла;
- *llorar con lágrimas de cocodrilo* – «плач крокодилячими сльозами» – лити крокодилячі сльози;

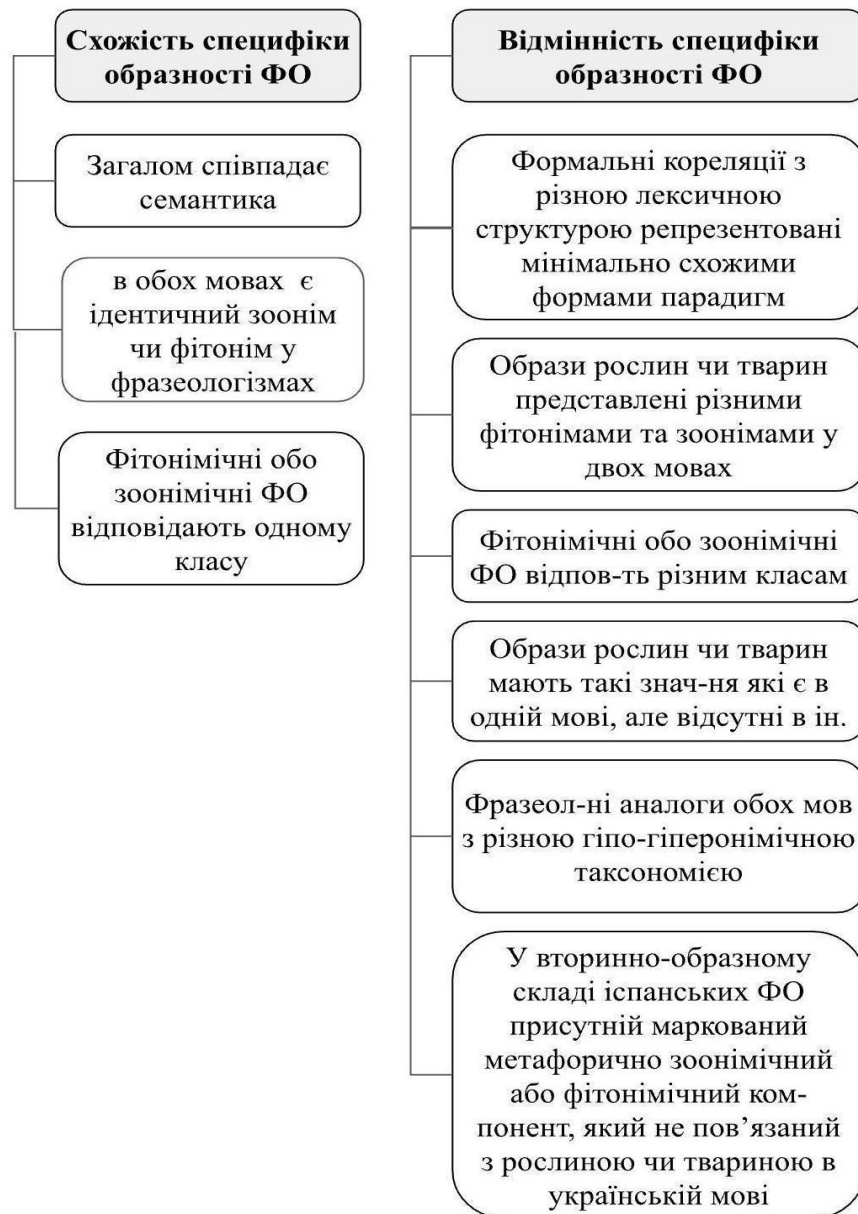

Рисунок 3.1. Схема систематизації порівнянь образності зоонімічних та фітонімічних ФО в іспанській та українській мові (складено на основі [34])

- *laborioso como una abeja* – «роботящий як бджола» – роботящий мов бджола;
- *libre como un pájaro* – «вільний, як птах» – вільний наче птах;
- *arullar como tortolas* – «воркувати як голубки» – воркувати як голубки;
- *anda como los pavos* – «ходити, як пава» – поводитись мов павич;

- *jugar al ratón y al gato* – «грати в мишу та kota» – гратися в котимиші;
- *ni carne ni pescado* – «ні риба ні м'ясо» – ні риба ні м'ясо;
- *como gallina con huevos* – «як курка з яйцем» – носитися наче курка з яйцем;
- *perro ladrador, poco mordedor* – «собака гавкає – та не кусає» – той пес, що багато бреше – мало кусає.

Отже, на вище перелічених прикладах можна резюмувати, що загалом в складі як іспанських, так і в українських ФО є такі ж зооніми, аналогічна специфіка образності та семантика.

Яскраво репрезентують специфіку образності ФО різних класів, тобто з різною семантикою та відмінними образами, однак, з аналогічним змістом [34, с. 70]. Прикладами таких зоонімічних ФО є наступні (зліва на право: іспанська ФО – український дослівний переклад – українська ФО):

- *ser un pez gordo* – «бути товстою рибою» – велике цабе або важний птах;
- *buscarle tres pies al gato* – «шукати в kota третю лапу» – робити з мухи слона;
- *échale guindas al pavo* – «кидати вишню індикам» – не кидай перли перед свинями;
- *enroscar sale a uno las culebras en el corazón* – «в серце змія звивається» – на душі коти шкребуть;
- *creí que era Usted un pájaro* – «я прийняв вас за пташку» – слона не помітив;
- *mirlo blanco* – «білий дрізд» – біла ворона;
- *como sardinas en lata* – «як сардини в банці» – наче оселедців у бочці;
- *hacer la cobra* – «зобразити кобру» – слизький як вуж;
- *mejor perdiz en la mano, que dos en el campo* – «краще одна куріпка в руці, ніж дві в полі» – краще синиця в руці, ніж журавель в небі;

- *a cada cerdo llega su San Martín* – «в кожній свині настане день св. Мартіна» – не все коту масляна;
- *por atún y a ver al duque* – «тунцем сходити і герцога побачити» – поцілити двох зайців одним пострілом.

Приклади специфіки образності фітонімічних ФО в такому порядку зліва на право: іспанська ФО – український дослівний переклад – українська ФО:

- *esperar que el olmo dé pera* – «чекай, доки в'яз дасть груші» – чекати з моря погоди;
- *no valer un comino* – «не вартий кмину» – не вартий дірки з бублика;
- *no necesitar bules para nadar* – «не треба булочок, щоб плавати» – відсутній український відповідник;
- *erudito a la violeta* – «ерудований наче фіалка» – відсутній український відповідник.

Специфіка образності іспанських зоонімічних ФО вдало проявляється в метафоричних фразеологізмах. В таких випадках український відповідник або не містить фітоніму чи зооніму, або не існує взагалі. Нижче подані приклади метафоричним способом відмічених зоонімічних ФО (іспанська ФО – український дослівний переклад – українська ФО):

- *no me pica culebra* – «змія не вкусить мене» – не ступати двічі на ті ж граблі;
- *que no soy rana* – «я не жаба» – нема дурних (свисни Грицю ти дурніший);
- *por la paloma azul* – «заради голуба» – клянуся;
- *más negro que una hormiga* – «чорніший за мурашу» – чорний мов сажа;
- *ser un aguila* – «бути орлом» – жити власним розумом;
- *hasta los gatos tienen tos* – «і коти буває кашляють» – нічого туману в очі напускати;

- *ser la última sardina de la banasta* – «бути останньою сардиною в банці» – бути дріб'язковим;
- *ya esta bacalao vendido* – «тріска продана» – кінець і вінець;
- *no me asusto yo de unas de peces* – «мене не злякати рибою» – так я і злякався;
- *subírsele a uno el pavo* – «дразнити індика» – пекти раки;
- *salir silbando iguanas* – «вийти на свист ігуан» – піти, підібгавши хвоста;
- *que me mata un gallo* – «півень мене вбиває» – щоб мені провалитися;
- *nos echaron otra* – «підкинули нам ще сардини» – лиха принесла.

Отже, ключова специфіка іспанських фітонімічних та зоонімічних ФО передаються, головним чином через перенесення образності фразеологізму мови оригіналу на образ українських ФО за допомогою відповідника з тими ж зоонімами та фітонімами або інакшими метафоричним способом.

3.2. Компаративний підхід до вивчення іспанських та українських фразеологізмів із застосуванням зоонімів та фітонімів в перекладацькому аспекті

Фітонімічні та зоонімічні фразеологізми використовуються, першочергово, щоб експресивно репрезентувати специфічні національні та риси різних країн. Саме тому важливим є компаративний підхід до іспанських та українських ФО. Адже, порівняння фразеологізмів із застосуванням зоонімів та фітонімів в перекладацькому аспекті максимально сприятиме їх глибшому вивченню.

Компаративний підхід до вивчення ФО застосований нами для порівняння іспанських та українських ФО за послідовністю схеми на рисунку

3.2. Далі фітонімічні та зоонімічні ФО розглядатимуться в порядку тієї схеми.

Компаративний підхід (рис. 3.2) надзвичайно важливий для перекладу ФО з іспанської на українську мову. Адже він дозволяє послідовно, а отже точніше, розглядати українські та іспанські фітонімічні та зоонімічні ФО порівнюючи їх зміст для досягнення максимально коректного перекладу.

З-поміж іспанських фітонімічних ФО типовими є наступні, що частково розглядалися нами в попередніх розділах дипломної роботи.

ФО “*no valer un comino*” (не вартий кмину) містить компонент – назву рослини кмину як у вислові іспанською мовою, так і українською. У фразеологізмі “*temblar como una hoja*” (тремтіти наче листок на вітрі) також в обох мовах присутній ідентичний фітонімічний компонент – листок. Таким же чином перекладається фразеологізм “*esperar que el olmo dé pera*” (чекати, доки на в’язі з’являться груші) – практично дослівно та зі збереженням точного змісту завдяки коректному підбору українського відповідника. ФО “*erudito a la violeta*” (ерудований наче фіалка) [10, с. 148].

Українські фітонімічні ФО схожі за змістом та стилістикою до іспанських. Вони порівнюють властивості рослини з людськими. Наприклад, фразеологізм «труситись, наче лист на осиці» (*temblar como una hoja*) порівнює тремтіння людини від страху з тремтінням тонкого листа від вітру. В українській мові існує фразеологізм для опису раптової події як смерть – “врізати дуба”.

Раптовість смерті в контексті цієї фітонімічної ФО підкреслюється наступними моментами. Дуб, як образ міцності, сили та стійкості в українській мові використовується для порівняння дерева з сильними рисами характеру людини, з її здоров’ям. В даній ФО, навпаки, зрізання міцного дерева свідчить про подію яку природно не очікували [10, с. 152].

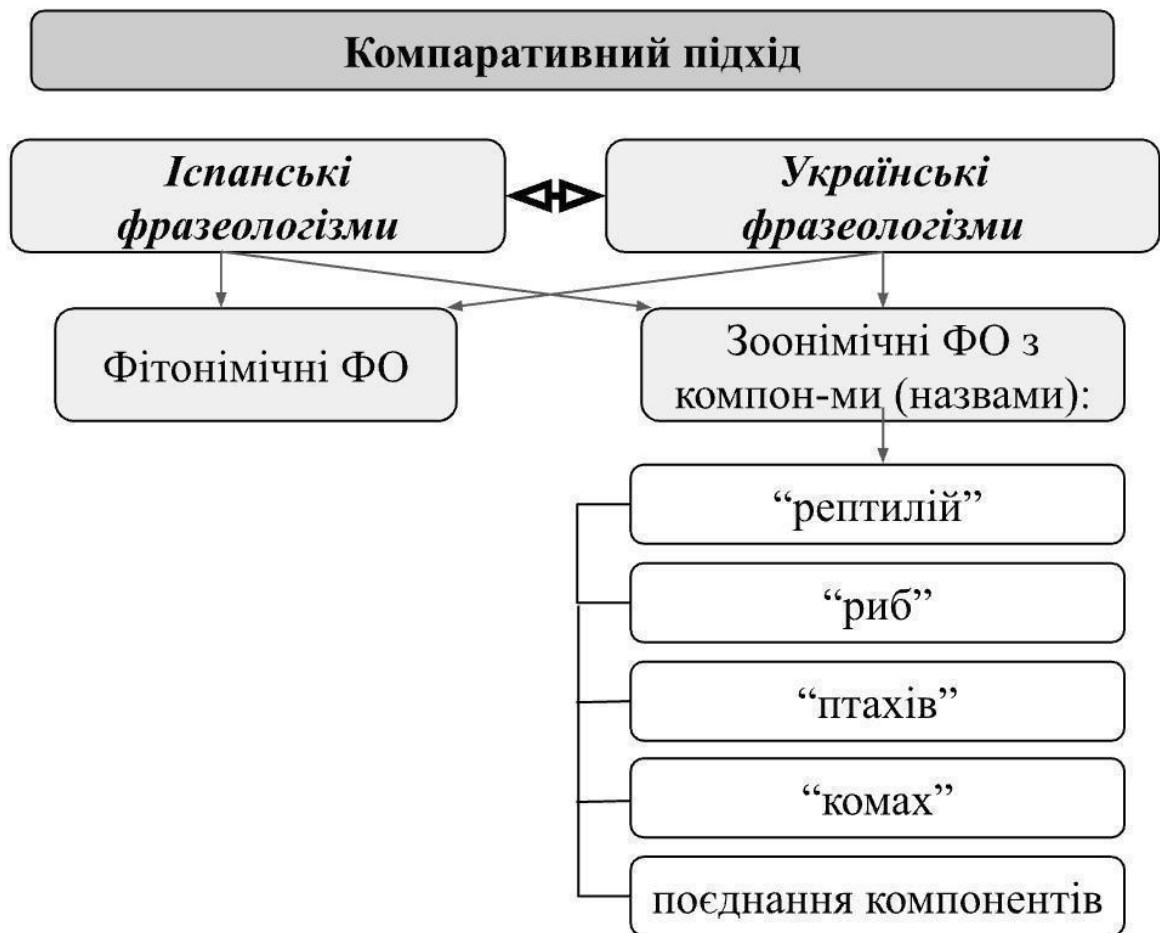

Рисунок 3.2. Схема послідовності розгляду порівняння іспанських та українських ФО (складено на основі [10])

Образ рептилій в іспанських зоонімічних ФО трапляється значно частіше ніж в українських серед розглянутих нами джерел. ФО “*enroscársele a uno las culebras en el corazón*” використовує змію як зоонім, а її переклад – ФО відповідник – ні. Натомість задля точності передачі суті вислову в українській мові використовують ФО «на душі коти шкребуться». Однак, якщо в іспанській мові змістовий акцент зроблений на серце, як образ людських тривог та переживань, то в українській мові – на душу для передачі глибини почуттів. Ще одна відмінність стосується використаних тварин. Іспанський зоонім змії трансформувався на зоонімічну ФО котів, що зумовлене культурними особливостями щодо національної образності котів.

Завдяки існуванню еквівалентного українського відповідника в українській мові іспанська зоонімічна ФО *“llorar con lágrimas de cocodrilo”* перекладається практично дослівно – лити крокодилячі сльози. Порівнюючи обидві ФО, слід зазначити, що в обох є ідентичні образи (плач/сльози та рептилія), а також ідентична тварина в аналогічному контексті.

Якщо, дві вище наведені зоонімічні ФО є дуже подібними за змістом та формою в іспанській та українській мовах, то більшість фразеологізмів з розглянутих нами інформаційних джерел, навпаки, – суттєво відмінні.

ФО в іспанській та українській мовах, що використовують ідентичні назви риб не зустрілися нам в розглянутих інформаційних джерелах, що зумовлено географічно. Однак, аналогічне за змістом застосування зооніму має місце в такій ФО: *“como sardinas en lata”* з українським відповідником – «мов оселедців в діжці». Обидва фразеологізми влучно передають основний зміст вислову – тіснота, брак простору за допомогою образу риби.

Образ риби загалом без ідентифікації конкретної в іспанській ФО *“ni carne ni pescado”* дослівно звучить українською – «ні риба ні м'ясо» завдяки наявності еквівалентного відповідника. Такий український аналог передає повністю зміст та відповідає формі іспанської зоонімічної ФО.

Решта ФО з назвами риб в іспанській мові серед розглянутих нами джерел перекладаються дослівно через відсутність українського еквівалентного відповідника (наприклад, *“por atún y a ver al duque”* – тунцем сходити і герцога побачити та *“pez de muchas escamas”* – бути рибою з численними лусочками).

У випадку з зоонімом птаха в іспанській мові існує близько половини ФО з-поміж джерел розглянутих під час дослідження, що не мають коректного відповідника, а частіше він взагалі відсутній в українській мові. До останніх відносяться такі зоонімічні ФО: *“por la paloma azul”* (заради голуба'), *“subírsele a uno el pavo”* (дразнити індика), *“ser un aguila”* (бути як орел), *“creí que era Usted un pájaro”* (сприйняв вас як птаха) та ін.

Зоонімічні ФО з компонентом назви комах досить рідко трапляються в іспанській мові з-поміж опрацьованих нами інформаційних джерел. Прикладами таких фразеологізмів з зоонімами комах є наступні:

- “*laborioso como una abeja*” – працююча наче бджілка;
- “*más negro que una hormiga*” – чорніший за мурашу.

Як видно з цих прикладів, зоонімічна ФО базується на порівняння властивостей комах та людини. Фразеологізм з зоонімом бджоли в іспанському вислові, а також в українському робить змістовий акцент на працюючість людини шляхом влучного та лаконічного порівняння з комахою яка є образом працюючості та працюючості.

Зоонімічна ФО, що використовує образ мурахи, теж компаративно описує комаху, акцентуючи на її властивість – темний колір. Застосовується фразеологізм в іспанській мові задля підкреслення темноти кольору когось або чогось зі специфічною образністю.

Не часто трапляються комбіновані зоонімічні ФО в іспанській мові серед розглянутих нами інформджерел. Влучним прикладом такого типу ФО буде наступний вислів – “*como abeja en flor*”, що перекладається «мов бджола на квітці». Такий іспанський комбінований фразеологізм має український відповідник. В обох ФО – іспанському та українському – присутні як зоонім так і фітонім. В даному прикладі це образи бджоли та квітки відповідно. За змістом обидві ФО аналогічні – описують, що хтось або щось знаходиться на вірному/своєму місці.

Знайдені нами українські відповідники у порівнянні з іспанськими фітонімічними та зоонімічними ФО загалом свідчать про їх подібність як стосовно семантики, так і стилістики. Порівнюючи іспанські та українські ФО на основі розглянутих нами в ході дослідження джерел, ми звернули увагу, що найчастіше серед іспанських зоонімів в розглянутих нами джерелах трапляється ФО з компонентами «птахів» та звірів (індик, півень, павич, голуб, орел, вовк, ведмідь, собака), дещо рідше – ФО з компонентами

«риб» (сардини, устриці) та лексем, які детермінують «рептилій» (змія, ігуана, крокодил). Найрідше трапляються зоонімічні ФО з компонентом «комахи» (бджоли, мухи, мурахи). Фітонімічні (назви дерев та квітів) ФО трапляються так само часто, як і зооніми з номінацією риб.

Українські фразеологізми в розглянутих нами художніх джерелах мають аналогічну зустрічність відносно іспанських. Зокрема, найчастішими зоонімічними ФО в українських текстах є вислови, що включають лексеми тварин (собака, кіт, миша, ведмідь, вовк, лис, віл, корова) та птахів (орел, сокіл, лелека, курка, гуска). Середня зустрічність властива зоонімам риб (оселедець, щука, рак) та рептилій (змія). Мінімально трапляються фітонімічні ФО (назви дерев та квітів) та зоонімічні з компонентом «комахи» (бджола, муха).

Таким чином, порівнюючи іспанські та українські ФО з компонентами фітонімів та зоонімів було виявлено як спільні, так і відмінні риси.

До спільних між іспанським та українським фітонімічними та зоонімічними ФО рис відносяться наступні:

- максимальна зустрічність з-поміж ФО зоонімів з номінацією птахів для порівняння властивостей тварин з людськими рисами за допомогою влучної та лаконічної образності;
- мінімальна зустрічність зоонімічних ФО з компонентом комахи через непродуктивність до створення фразеологізмів;
- практично повна відсутність ФО комбінованого типу.

Відмінними рисами фітонімічних та зоонімічних ФО іспанської та української мови в розглянутих нами джерелах є наступні:

- фітонімічні ФО більш характерні для іспанської мови
- часта зустрічність зоонімічних ФО з номінацією саме морських тварин (сардини, устриці, восьминоги) шляхом порівняння їх властивостей з людськими рисами, що зумовлена географічно;

- дещо більша зустрічність в українській мові зоонімічних ФО з назвами тварин та птахів.

3.3. Культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів

Культурний аспект перекладу полягає в передачі специфічних традиційних рис фразеологізмів з фітонімічним та зоонімічними компонентами. Такий аспект передбачає передачу не лише змісту ФО, а її образності також. Задля цього в рамках перекладацького процесу іспанських ФО відбувається пошук аналогічних за змістом та стилістикою в українській мові. У випадку коли аналог чи відповідник знайти не вдається перекладачі застосовують, так звану, наближену відповідність. Таке рішення зумовлене також тим, що фітонімічні та зоонімічні ФО іспанської мови репрезентують іспанські культурні риси (властиве народу світосприйняття) та є відмінними від специфіки українських фітонімів та зоонімів. Відповідно, відрізняється також зміст та структура іспанських та українських ФО.

Культурний аспект репрезентує у фразеологізмах мови оригіналу властиві іспанському народу властивості шляхом створення влучних та лаконічних образів (фітонімічних та зоонімічних) котрі репрезентують культурні національні особливості. Далі розглянуто відображення культурного аспекту перекладу зоонімічних та фітонімічних ФО на українську мову на прикладах нижче.

Еквівалентним способом (дослівний переклад майже повністю збігається з українською ФО) відтворені наступні іспанські ФО та наведені в такому порядку: зоонімічні ФО мовою оригіналу – еквівалентна ФО:

- *patito feo* – гидке каченя;
- *laborioso como una abeja* – працююча наче бджола;

- *arullar como tortolas* – воркують мов голуби;
- *libre como un pájaro* – вільна птаха;
- *canto del cisne* – лебедина пісня;
- *llorar con lágrimas de cocodrilo* – лити крокодилячі сльози;
- *a caballo regalado no le mires los dientes* – дарованому коневі в зуби не заглядають;
- *la paloma de la paz* – голуб миру.

При застосуванні способу частково еквіваленту допускаються відмінності в перекладі фітонімічних та зоонімічних ФО, адже згідно з таким підходом головне – передача культурної образності, а не точної структури. Приклади використання часткового еквівалента при перекладі культурного аспекту ФО подано такі (в порядку зоонімічні ФО мовою оригіналу – еквівалентна ФО):

- *temblar como una hoja* – тремтіти, немов осиковий лист;
- *tener memoria de gallo* – мізків як у курки;
- *más vale un pájaro en mano que ciento volando* – краще синиця в руках, ніж журавель в небі;
- *cantar como un pájaro* – співати соловейком;
- *el pájaro se le conoce por su vuelo* – птаха видно по польоту;
- *el abrazo del oso* – ведмежа послуга;
- *vender el piel del oso antes de cazarla* – ділити шкуру невбитого ведмедя.

Коли передача культурних особливостей ФО з фітонімічним та зоонімічними компонентами використовує спосіб аналогу в перекладацькому аспекті — відбувається пошук та підбір українського фразеологізму, що відповідає за змістом іспанському. Згідно зі способом аналогу, український відповідник може бути складений на іншому образному та словесному базисі. Культурний аспект перекладу фітонімічних та зоонімічних ФО за

способом аналогу репрезентований в наступних прикладах (в порядку зоонімічні ФО мовою оригіналу – аналогічна ФО):

- *ser alguien una trucha* – мати гострий розум;
- *más feo que un topo* – страшніший за чорта;
- *hacer el oso* – ходити на голові;
- *volverse mico* – збити з пантелику;
- *parir chayotes* – натирати мозолі;
- *como abeja en flor* – мов риба в воді;
- *dando vueltas como el leon con calentura* – битися птахом клітці;
- *cantar para el carnero* – врізати дуба;
- *llenarse hasta los bules* – набитий битком.

За потреби при перекладі зробити культурний акцент на образності ФО та при неможливості використати інші способи перекладу застосовують калькування. Варто підкреслити, що для культурного аспекту перекладу такий не надто вдалий, адже здатний відтворити мінімальну частку іспанських зоонімічних та фітонімічних ФО, наприклад, наступних (в порядку зоонімічні ФО мовою оригіналу – калькована ФО):

- *muerto el perro, se acabo la rabia* – здохла собака, зник сказ;
- *más aburrido que un mono* – нудніше мавпи;
- *más aburrido que la ostra* – нудніший від устриці.

Як і переклад калькою дескриптивний метод мінімально підходить для іспанських ФО в культурному перекладацькому аспекті. Описовий переклад здійснюється шляхом передачі змісту фітонімічних та зоонімічних ФО у випадках відсутності аналогічних чи еквівалентних фразеологізмів. Максимально репрезентативно культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів можна розглянути на наступних прикладах в такому порядку: зліва на право – іспанська ФО – дослівний переклад – описовий переклад:

- *más feo que un sombrero de jirijara* – «страшніший капелюха з толокна» – дуже огидний;

- *erudito a la violeta* – «ерудований, як фіалка» – неосвічений;
- *no necesitar bules para nadar* – «не треба були, щоб плавати» – справлятися без сторонньої допомоги.

Попри втрату експресії дескриптивний метод максимально повно передає зміст ФО та її культурну специфіку в контексті перекладів зоонімічних та фітонімічних фразеологізмів. До того ж таким способом можна уникнути перекладацьких помилок, котрі можуть з'явитися при калькуванні, що особливо важливо в культурному аспекті перекладу зоонімів та фітонімів.

Отже, культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів полягає в тому, що такі ФО акумулюють в собі специфіку світосприйняття іспанського народу та репрезентують оцінку та характеристику навколишнього світу за допомогою мовних засобів. Образність та метафоричність зоонімічних та фітонімічних ФО є не лише культурним аспектом перекладу, але й детермінують стилістичну складову перекладацької проблематики.

Висновки до розділу 3

Головним способом передачі специфіки іспанських зоонімічних та фітонімічних ФО є аналог. Переклад з його допомогою дозволяє максимально точно відтворити специфіку образності іспанських ФО. Дещо рідше відносно аналогового способу в перекладацькій практиці використовують повні та часткові еквіваленти. Способи калькування та описового перекладу використовуються рідко через мінімальну передачу образної специфіки іспанських фітонімічних та зоонімічних ФО при перекладі.

Компаративний підхід до вивчення іспанських та українських фітонімічних та зоонімічних ФО в перекладацькому аспекті дає змогу резюмувати, що більша частина фразеологізмів іспанської мови містить у своєму складі метафоричні зооніми та фітоніми. За допомогою метафоричності в перекладі іспанських ФО на українську мову передається образність та семантика висловів. Однак, є випадки коли іспанські та українські ФО мають відмінний лексичний склад. Українські відповідники не завжди включають компоненти з назвами тварин чи рослин, а інколи не мають відповідника взагалі. У випадку відсутності відповідника в українській мові перекладацькому процесу доводиться звертатись до суто українських традиційних фразеологізмів з метою пошуку максимально схожого за змістом.

Культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів – це врахування особливостей національного іспанського світогляду шляхом використання образності та метафоричності ФО. Врахування культурного аспекту, а також подальші фразеологічні дослідження фітонімічних та зоонімічних ФО дозволить досягти вищої точності перекладу, а також репрезентувати асоціативні уявлення історично закріплені в іспанській мові.

ВИСНОВКИ

Здійснене на основі аналізу наукових джерел та художніх літературних творів дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Підтверджено, що фразеологічні одиниці в іспанській та українській мові є віддзеркаленням соціокультурних, національних мовних особливостей з характерним змістовим наповненням. Поява фразеологізмів в мові відбувається природно при спілкуванні людей таким чином, що їх формулювання однаково сприймається, а значення однакового розуміється всіма учасниками мовного процесу.

Іспанськими лінгвістами виділено декілька способів класифікації фразеологічних одиниць.

Основними ознаками ФО є наступні:

- згідно з класифікацією Переза:
  - полівербальність;
  - фігуральний смисл;
  - фразеологічна стійкість.
- відповідно до класифікації Пазоса за ключовими властивостями ФО:
  - відтворюваність;
  - семантична комплексність;
  - ідіоматичність;
  - структура;
  - стабільність.

Класифікаційні ознаки ФО в іспанській мові за Пазосом, а саме відтворюваність, семантична комплексність, ідіоматичність, відкрита структура, а також стабільність суттєво спрощують ідентифікацію фразеологізмів завдяки характеристики їх ключових ознак.

Лінгвістичній науці відома низка класифікацій фразеологічних одиниць, що ґрунтуються на різних підходах. Класифікація ФО в найширшому сенсі передбачає виокремлення всього двох груп – словосполучення та речення.

Визначено, що фітоніми та зооніми як компоненти фразеологічних одиниць це – специфічна експресивна лексика, котра використовується для підкреслення рис людини проектуючи властивості тварин та рослин на конкретну особу. Зооніми та фітоніми завдячують власній появі давньою історією походження фразеологізмів.

Класифікація іспанських ФО здійснена різними іспанським лінгвістами дослідниками. Основоположною є класифікація Х. Касареса, який розглядає ФО як локуцію (мовний зворот), яка складена двома ключовими групами – конексивну та сигніфікативну. Ті, в свою чергу мають складнішу структуру локуцій.

Класифікація за Е. Косеріу розглядає ФО як одиниці повторного дискурсу, що складені трьома групами – текстемами, стереотипними синтагмами та лексичними перифразами.

Найпоширеніша класифікація українських ФО здійснена В. Виноградовим та включає три типи – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

Специфіка перекладу іспанських фразеологізмів з фітонімами та зоонімами полягає в пошуку еквівалентної ФО, до того ж із компонентами назв тварин і рослин українською мовою. Зумовлена така специфічність національною образною особливістю змісту зоонімічних та фітонімічних ФО в обох мовах. Процес пошуку еквівалентних одиниць виявляє як відмінність, так і семантичну подібність фразеологізмів. Існує 3 головних способи перекладу іспанських ФО українською мовою – трансформаційний підхід, прагматичний підхід і комунікативний підхід.

Коректний переклад іспанських ФО українською мовою потребує подальшого поглибленого дослідження. Неточність в розумінні семантики іспаномовних ФО неминує сприятиме появі помилок у перекладі. Першочергово це стосується іспанських та українських фразеологізмів з подібною лексичною будовою, але відмінним змістом. Наприклад, “*trabajar como burro*” – «працювати наче мул» – в сенсі працювати не покладаючи рук в іспанській ФО, проте вона не містить конотації риси впертості властивій цій тварині в українській мові. Загалом існує три ключових способи перекладу ФО – комунікативний, трансформаційний та денотативний.

Детерміновано, що аналог є головним способом передачі специфіки іспанських зоонімічних та фітонімічних ФО. Переклад з його допомогою дозволяє максимально точно відтворити специфіку образності іспанських ФО. Дещо рідше відносно аналогового способу в перекладацькій практиці використовують повні та часткові еквіваленти, Способи калькування та описового перекладу використовуються рідко через мінімальну передачу образної специфіки іспанських фітонімічних та зоонімічних ФО при перекладі.

Компаративний підхід до вивчення іспанських та українських фітонімічних та зоонімічних ФО в перекладацькому аспекті дає змогу резюмувати, що більша частина фразеологізмів іспанської мови містить у своєму складі метафоричні зооніми та фітоніми. За допомогою метафоричності в перекладі іспанських ФО на українську мову передається образність та семантика висловів. Однак, є випадки коли іспанські та українські ФО мають відмінний лексичний склад. Українські відповідники не завжди включають компоненти з назвами тварин чи рослин, а інколи не мають відповідника взагалі.

На основі аналізу фразеологізмів іспанської та української мови за допомогою компаративного підходу виявлено, що культурний аспект перекладу зоонімів та фітонімів як складових іспанських фразеологізмів – це

врахування особливостей національного іспанського світогляду шляхом використання образності та метафоричності ФО. Образність та метафоричність фразеологічних одиниць з використанням назв тварин та рослин в свою чергу ґрунтується на культурологічному змісті, що історично закладений народом в назви окремих рослин і тварин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсентьева, Е. Ф. *Межъязыковые семантические отношения фразеологических единиц английского, немецкого и русского языков // Коммуникативно-прагматические аспекты фразеологии: Тезисы докладов международной конференции, Волгоград, 28-29 сентября 1999 г. Волгоград, – 1999. – С. 124-126.*
2. Баран Я .А., Зиморя М.І. *Теоретичні основи фразеології.* – Ужгород, 1999. – 176 с.
3. Бархударов Л. С. *Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода).* М., «Междунар. отношения», – 1975. – 240 с.
4. Бобков, В.О. *Основні теоретичні засади контекстологічного, описового та варіаційного методів дослідження фразеології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», 62. – 2016. – С. 368-371.*
5. Іван Вайброу *Школа привидознавства Малого Вовчика // Переклад: Орест Стадник / Видавництво Старого Лева. – 2013. – 130 с.*
6. Василь Сологуб *Український характер: Дивовижні бувальщини // Університетське видавництво «Пульсари». – 2003. – 203 с.*
7. Вілбур Сміт *Око тигра. У пошуках скарбів // Family Leisure Club. – 2019. – 251 с.*
8. Горліс-Горський Ю. *Холодний Яр / Роман Коваль // Видавнича фірма «Відродження». – 2006. – 429 с.*
9. Марина и Сергей Дяченко *Пентакль: Збірка / Генри Олди, Андрей Валентинов // Litres, 2017. – 270 с.*
10. *Испанско-русский фразеологический словарь: 30000 фразеологических единиц / Э. И. Левинтова, Е. М. Вольф, Н. А. Мовшович, И. А. Будницкая; Под Ред. Э. И. Левинтовой. – М.: Рус. яз. – 1985. – 1080 с.*

11. Касарес Х. *Введение в современную лексикографию: учеб. пособие* // М. – Изд-во иностранной литературы. – 1958. – 354 с.
12. Квітка-Основ'яненко Г. Ф. *Твори: в 6 томах. Повісті, оповідання* / Підгот. тексту Зубков Д., Чалий Д. В. // Київ: Держлітвидав України, Т.2. – 1956. – 493 с.
13. Класовська О. А. *Фразеологізми з компонентом-зоонімом* // Вища школа словесності, європейських та східних мов. – М. – 2011. – 134-137 С.
14. Коммисаров В.Н. *Современное переводоведение*. Москва : ЭТС, 2004. – 423 с.
15. *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник* / І. В. Корунець. – 5-те вид., виправ. і допов. – Вінниця: Нова Книга, 2017 – 448 с.
16. Котляревський І. П. *Енеїда* / І. П. Котляревський; худож. С. Пожарський, ред. Ю. Кобилецький. // [К.]: Укрдержвидав, 1944 (Москва: друкарня Госенергоиздата). – 263 с.
17. Кочерган М.П. *Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів* // Київ: Видавничий центр “Академія” (Альма-матер). – 2001. — 368 с.
18. Кунин, А.В. *Курс фразеології сучасного англійського мови: Уч. пос. для ін-тов і фак. иностр. яз.* – 3-е изд., стереотип./А.В. Кунин. – Дубна: Феникс+, 2005. – 488 с.
19. Кучер Василь Степанович *Трудна любов : роман* / Василь Степанович Кучер. – Київ : Дніпро, 1965 . – 360 с.
20. Маланчук Ф.І. *Їх ремесло – зрада. Публіцистичні нариси, памфлети, фейлетони* // Львів, Каменяр. – 1978. – 128 с.
21. Мельничук Б. *Суд без суду: новели* // ПІРАМІДА. – 2010. – 394 с.

- 22.Мойсеєнко, Л. А. *Теоретико-методологічні засади досліджень фразеологічних одиниць. Наукові записки КНДУ. // Серія «Філологічна», 34. – 2013. – С. 159-162.*
- 23.Іван Нечуй-Левицький *Кайдашева сім'я* // Directmedia. – 2013. – 605 с.
- 24.Іван Нечуй-Левицький *На кожум'яках* // Litres, 2018. – 128 с.
- 25.Поздрань Ю. В., Франчук Н. Л. *Семантична класифікація українських фразеологізмів із компонентом-зоонімом* (на матеріалі "Українсько-російського словника" А. Ніковського) / Ю.В. Поздрань, Н.Л. Франчук // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 30 (69) № 1 Ч. 1 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philol.vernadskeyournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_1/9.pdf
- 26.Ройзензон Л. И. *Русская фразеология : учебное пособие* / Л. И. Ройзензон. – Самарканд : Самаркандский государственный университет им. А. Навои, 1977. – 119 с.
- 27.Скробот А. І. *Лінгвокультурологічне дослідження фразеологізмів іспанської та української мов* (Київський національний лінгвістичний університет). – Вип. 27. – 2015. – С. 387-393.
- 28.Солодухо, Э.М. *Теория фразеологического сближения* / Э.М. Солодухо. — Казань, – 1989. – 294 с. 137.
- 29.*Українсько-російський словник* / А. Ніковський. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. XII, 864 с. Репринт з видання 1926 р. (Серія «Словникова спадщина України»)
- 30.Ужченко В.Д. *Народження і життя фразеологізму* / В. Д. Ужченко. – К. : Рад. шк. – 1988. – 278 с.
- 31.Ужченко В. Д. *Фразеологія сучасної української мови* / Ужченко Д. В. // Видавництво «Знання». – К.: – 2007. – 494 с.

32. Фолио *Українська байка* // Directmedia, 2013. – 334 с
33. Іван Франко *Монолог атеїста* // Каменяр. – 1973. – 429 с.
34. Анна Черинь *Мандри* // Редакція журналу «Всесвіт». – 1994. – 316 с.
35. Черногуз О. Ф. *Веселі поради* // Дніпро. – 1980. – 462 с.
36. Олег Шинкаренко *Як зникнути повністю* // Litres, 2018. – 162 с.
37. Шевелюк, В. (2016). «Контрастивні особливості вторинної семантики соматизмів у фразеологічних знаках іспанської, української та російської мов». [Електронний ресурс] / Режим доступу до статті: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3077/Sheveliuk.pdf;jsessionid=DE102AFD1A4C6A8BDE058CDEF5D56A12?sequence=1>
38. Adélia Prado *Bagagem* // Sao Paulo, Editora Siciliano. – 1999. – 283 p.
39. Alejandro Ezquerro *Al Otro Lado Del Púlpito* // WestBow Press. – 2014. – 36 p.
40. Benito Pérez Galdós *Episodios nacionales III. De Oñate a la Granja* // Barcelona, Red ediciones S. L. – 2019. – 211 p.
41. Benito Pérez Galdós *Episodios nacionales I. Bailén* // Linkgua ediciones. – 2010. – 191 p.
42. Carlos Philipon *La parodia del indio errante, I: jeremiada constitucional en diez parte* // Imp. de J. Oliveres ed., 1845. – 141 p.
43. Casares, S. J. (1992). *Introducción a la lexicografía moderna*. SCIS.; Corpas Pastor, G. (2000). Acerca de la (in)traducibilidad de la fraseología. En *Las lenguas de Europa: Estudios de fraseología, fraseografía y traducción* (pp. 483-522). Comares.
44. Corpas Pastor, G. *Manual de fraseología española* // Editorial Gredos. Sánchez Pacheco, 81, Madrid, 1996.
45. Coseriu, E. *Teoría del Lenguaje y Lingüística General* // Editorial Gredos. – 1967.
46. Daniel Wallace *Un Pez Gordo: Una Novela de Dimensiones Míticas* // Siglo XXI de España Editores, S.A. – 2004. – 169 p.

47. Eva Fernández *Inmediatamente después* // Caballo de Troya, 2008. – 310 p.
48. Eloísa Nos *Medios de comunicación y solidaridad: reflexiones en torno a la (des)articulación social* / Eloisa Fernanda Nos Aldas, María José Gámez Fuentes // Publicacions de la Universitat Jaume I, 2006. – 158 p.
49. García de Ruckscholoss, G. (2010). *Los fraseologismos de la vid y el vino en el Diccionario de Regionalismos Cuyanos. En Vinos de America y de Europa. Le Manuscript.*
50. Gläser, R. (1998). *The Stylistic Potential of Phraseological Units. In Cowie A. P. Phraseology: Theory, Analysis, and Applications* (pp. 125-143). Clarendon Press.
51. Javier Valdez Cárdenas *Los morros del narco* // Penguin Random House Grupo Editorial México, 2007. – 343 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: https://books.google.com.ua/books?id=Xp_s9A3A8isC&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false
52. José de la Luz y Caballero *Obras IV* // Linkgua ediciones. – 2010. – 313 p.
53. Luigi Garlando *Un campeón sobre ruedas* // Penguin Random House Grupo Editorial España. – 2012. – 336 с.
54. Martín Salcedo, J. *Fraseología española en uso* // DF : Consejería de Educación de la Embajada de España. 2017.
55. Maurizio de Giovanni *La primavera del comisario Ricciardi (Comisario Ricciardi 2)* // Penguin Random House Grupo Editorial España, 2012. – 384 p.
56. Miram, G. *Translation algorithms: introduction to translation formalization* / G. Miram . – Kyiv : Elga, : Nika-Centre, 2004 . – 176 с.
57. Ortiz Álvarez, M. L. (2012). *Tendências atuais na pesquisa descritiva e aplicada em fraseologia e paremiologia*. Pontes.
58. Otto Haugland *Como encontrar tu media naranja: Manual de supervivencia para hombres y/o mujeres que desean iniciar relaciones* // Editorial AMAT,

2003. – 96 p.
- 59.J. M. Pazos Britaña (2020). *Detección automatizada de fraseologismos*. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <https://hera.ugr.es/tesisugr/15476935.pdf>
- 60.Rosetta Forner *La reina que dio calabazas al caballero de la armadura oxidada* // RBA Libros, 2013. – 288 p
- 61.Leonor Ruiz Gurillo (1997). *Aspectos de fraseología teórica española. Cuadernos de Filología. Anejo 24*.
- 62.Steve Wamberg Sp Pinocchio *Nation* / Devlin Donaldson // Editorial Mundo Hispano, 2003. – 192 p.
- 63.Tristán Pérez, Antonia María (1988). *Fraseología y contexto*. Ciencias Sociales.
- 64.Victor M. Sanabria Luciano *Tomando El Toro Por Los Cuernos* // Salem Publishing
- 65.Solutions, Incorporated. – 2013. – 138 p.
- 66.Zuluaga, A. (1980). *Introducción al estudio de las expresiones fijas*. *Studia Romanica et Linguistica*, 10.
- 67.Zuluaga, A. (1975). *La fijación fraseológica*. *Thesaurus*, 30, 225-248.
- 68.Zuluaga, A. (1997). *Sobre las funciones de los fraseologismos en los textos literarios*. En *Paremia* (pp. 631-640).
- 69.Pazos Britaña, J.M. (2020). *Detección automatizada de fraseologismos*. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <https://hera.ugr.es/tesisugr/15476935.pdf>.

PE3IOME

El trabajo está dedicado al estudio de las unidades fraseológicas con nombres de animales y plantas en el aspecto de la traducción. El objetivo principal del estudio ha sido investigar teóricamente las características de las unidades fraseológicas españolas que contienen los nombres de plantas y animales y analizar las lingüísticas, semánticas y culturales peculiaridades de su traducción al ucraniano.

Para lograr este objetivo han sido resueltas las siguientes tareas:

- 1) Determinar las características del funcionamiento de las unidades fraseológicas nombres;
- 2) Investigar acercamientos científicos a la clasificación de la fraseología española y ucraniano;
- 3) Realizar un análisis comparativo de los métodos modernos de traducción de los fraseológismos;
- 4) Realizar un análisis fraseológicas en español utilizando los nombres de animales y plantas;
- 5) Realizar un análisis fraseológicas en ucranianas utilizando los nombres de animales y plantas;
- 6) Describir las formas de traducir unidades fraseológicas del español nombres de animales y plantas al ucraniano;
- 7) Realizar un análisis un enfoque comparativo del estudio de las fraseologías del español nombres de animales y plantas al ucraniano;
- 8) Destacar el aspecto cultural de la traducción de zoónimos y fitónimos como componentes de la fraseología española.

El método de estudiar las unidades fraseológicas se basa en las peculiaridades del funcionamiento de las unidades fraseológicas en una oración, la

interacción contextual de las palabras componentes y las especificidades del lenguaje.

El análisis de las formas de traducción de las unidades fraseológicas españolas que contienen nombres de animales y plantas al ucraniano ha mostrado que la traducción con el uso de análogo es la principal forma de traducir las unidades fraseológicas españolas que contienen nombres de animales y plantas al ucraniano.

Sobre la base de los resultados obtenidos, se puede concluir que en muchos casos las unidades fraseológicas españolas que contienen nombres de animales y plantas pueden traducirse mediante las fraseológicas equivalentes ucranianas.